

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

ח א מ"י פ"ד מלכות
גולה ואברהם ה' א'
סגן שכן ע' עד עשיר
ח"מ ט' רב ט"ף ג'
ב ב ג מ"י פ"ד מלכות
גולה ואברהם ה' א'
סגן שכן ע' עד עשיר
ח"מ ט' רב ט"ף ג'
ד ה ח"מ פ"ד מ"י
גולה ואברהם ה' א'
כסף משנה סגן עשין עד
ט"ש ח"מ ט' רב
ט"ף ג'
יא ח"מ ט' פ"ד ה' א'
ט"ש ח"מ ט' רב
ט"ף ג'
יב ח"מ פ"ד מלכות
מנחת עשין ה' א'
ג ה מ"י פ"ד מלכות
מנחת עשין ה' א'
יד ח"מ ט' רב
ופ"ד מלכות גולה
ואברהם ה' א'
ס' רב ט"ף ג'

בא: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

א ע"י חוסי סוכה ל'
ד"ה כ' וביק' סו: ד"ה
מה, ט' ע"י חוסי ס' כ"א
סו: ד"ה כא, ג' כ"א
קמח קמח: (7) פתחה ל'
פלה פקח מ' פתח ל'
(ה) עשירות פקח ג'
(מסנה ל', ד') (1) [הוספת]
למנוח פקח ט'
(1) לקמן ג' סוף
ע"א, (ט) דף ע"ב, ס'
(ס) מעשרת פ"א מ"א.

דרכי נפ' מיניה לא מ"אש. ואע"ג
הוא ומתחילה לא היה עומד
בו. תימה כיון דכבר הקשה ממתי
זו מהך ביימיה רבי יתכן נמי אמאי
דברייתא אלימא ליה לאקשוי דמשמע
דכלל עמך הרי אלו שלו אע"ג דאיכה
סימן עומד עומדא (א) שהריס מלכות
שם ומשמע נמי אע"ג דכשה הגביה
עדיין היה בעל אבדה צבית המדרש
ולא ידע שנפל מיניה:

יאוש שלא מדעת. דבר שסתמו יאוש לכשידע שנפל ממנו וכשמלאו
עדיין לא ידעו העולם שנפל מהן: לא הוי יאוש. לקמיה מפרש
פלוגמיהו: דמ"אש דבבב. לאחר שנמלא זה וכללא ל"אוש" כגון
לאמר ווי ליה לחסרון כס דגלי דעתיה שנואס מנחן: באיסורא אתא
לידיה. דדבר שאינו עשוי להמאס

הוא: וזוטר ש"י. ע"י. מקומות שנסת
היס שדקן היס לחזור לאחוריו ו'
פרסאות או חמשה עשר פרסאות
פעמיים ציוס וזוטף מה שמואל שס
הולך. וזוטו לשון גדול^ט ושירוע גלשון
יווני כמו שכתבו חוקים לתלמי
המלך ולא צלילי ולא אטוטיו (משה)
ד' (ט): וישלוחיו ש"י נדה. כשהוא
גל ויוצא חוץ לגדומו וסולל^ט שלל
ושוטף הנמול: רחמנא שרייה. ואפי'
צלת לדי המולא לפני יאוש: דקפוי^ט.
ששמעתן מנחן לאבדה ששטפה
נכה כו': מהשטא חזי יאוש. שהרי
נפל וכשידע שזב אין דעתו עליו:
דאבידה מדעת היא. שלה נפלו
ממנו ומדעת היחס הסקר: עשוי
למשמש. וקודם שנמלא זה נודע
לבעלים שנפלו ונאשו: דיקרי.
כד^ט משא: פבי דאישו אתגריא.
זקנים עניים הולכים על משענתם
צנתה ורואין כל שטלת ושזלת
לשון נמושות כמו לא ימושו^ט (שש)
שמשמשין והולכים: דקפוי בתר
(שמות י): שנותן לקוח אלו הכל
מלפניו: ואמאי. אי יאוש שלה
מדעת לאו יאוש הוא: נדי. דלגבי
עניים דהכל הוא יאוש מדעת שאלו
שהלכו בה הנמושות ודימאן אלא
עניים דעיר אחרת עדיין לא ידעי
היאך מותחין זן אלא משום כיון
דלבי ידעי מ"אשי הוי יאוש משעה
שהלכו זו וצחיתר צלו ליד זה:
קציות. תלמיס שקולנ^ט אוחס
לכס: ואפי' בצד שדה קציות. שדה
ששטתיה סה קציות ידע דמהנכו
אמו: מותרות משום גזל. אע"ג
דכי נפל לא ידע כיון ללכי ידע מ"אש
מהשטא הוי יאוש ככנא: ופטרות
פון המעשר. לדין הסקר להסקר
פטור מן המעשר^ט: ביותים ובהרובים
אסור. כ"אפי' בשלמא רישא דאפי.
מני לתרוני דמעיקרא ידע ואיכא
דמפרש ואזיל: דקתני ביותים
ובהרובין אסור. וסלקא דעתך משום
דלא עבדי דנתיא וליכא למויני ידע
דלאש^ט ואע"ג דלכי ידע מ"אש לא
הוי יאוש משעתא: וחזונו מוכיח
ע"י. מר"איתו ניכר של מי הוא
הלך מריה לכי ידע דנפיל לא מ"אש
דמינר אכר כולי עמלא ידעי דדידי
נינהו ולא הסקר הן ולא שקלי להו:
עם נפילתה נמאפת. הלך קן
דידע דנתיא מעיקרא מ"אש משום
מ"אסותא דמכי נפלה לא משעתא
עליה ומפקד לה: לא ידעי. לא
גרסינן ופירוט היה משונע פסריס:
ידקן

הנהרות הב"ר

(6) גבי מנאל לבסוף
לא: (3) שם ממנעתא
דבי דרי עסקין:
(2) תוס' ד"ה ט"ש וס'
שהריס מנחן טס. ג"כ
ע"ל דף ע"ב:

הנהרות הגר"א

[א] גמ' אבד דיקרי.
ל"כ גירסא ה"ר"ס'
לדשיי כיון למדי דמיכל
נינהו וכן מפורט
ומחית וכן גלגולת אלל
גמי ואזילי כחכ משום
דיקרי ולא פקח ג'
מכרימט משום דהסס
דך' היעה ועמלא
אלמיה לכו ועי' וס'
(ע"א) ד"ה אלו ס'
(ועמ"ש רעני נמ"מ ס'
דס"ג ט"ז פ')

גליון הש"ס

גמ' מעיקרא יאוש.
קשה לי ה' א' ג' ענינים
קטנים עד להס טלך
ומקרי יאוש שלל מדעת
דלקמן דף כ' ע"י ע"י
במות' כ"כ דף קמ"ג ע"ב
ד"ה אלל ועדיין כ"ע:

ליקוטי רש"י

[נרסם בעמוד הבא]

הגהות וצינונים

א' בראש. בפסקי ב"ר
ובכתי' נוסף כיון:
ב' כתי' מהשטא דרי
יאוש' וכה' ברש"י
ר"ף הראש: [א] יתחם
נמי ליות אכתי' וכה'
ישר (דק"ס). והולך ליתא
ב"א מכת"ב ב' פעמים
תיבת נמי: [7] גירסת
רש"י אתגריא. וכן הוא
בערוך ערך מש' (ליון):
[8] ב"ר"ה. בריב"א.
בשטמ"ק ובכתי' נוסף
מצא (וכי' לפניו
במעשרות): [1] ס'א
(גליון):
[2] ב"ס"א מכת"ב נוסף
קציות: [3] מכאן עד
"איניש הוא" ליתא
בהרבה כתי'. ועי' תוס':
[4] ס'א דרתא (גליון):
[5] בכתי' נוסף דמוצא
ל' (וכי' ברש"י על הר"ף
ובנמ"ס): [6] נגדי
גדודי: [7] ג' גליון
בבא"ס): [8] נדליל
ככדי (לשון רביס):
[9] גירסת מהרש"ל ורא'
"מישון (תהלים וטו)
(גליון): [10] כתי'
שקובצין (ורע דברש"י
הג' בנמי' וברש"י
קציות.
הגיה קציות. דלא
מכרפס בעטות בפרסות
האחרונים של החממת
שלמה. ועי' בש"ע
בשם הראב"ד ובפרש"י
המפורט (ביעשרות):

הנהרות הגר"א
[א] גמ' אבד דיקרי.
ל"כ גירסא ה"ר"ס'
לדשיי כיון למדי דמיכל
נינהו וכן מפורט
ומחית וכן גלגולת אלל
גמי ואזילי כחכ משום
דיקרי ולא פקח ג'
מכרימט משום דהסס
דך' היעה ועמלא
אלמיה לכו ועי' וס'
(ע"א) ד"ה אלו ס'
(ועמ"ש רעני נמ"מ ס'
דס"ג ט"ז פ')

גזלן שנמל מזה ונתן לזה וכן

גזלן שנמל מזה ונתן לזה
ובן
מה
[ט] כתי' וליכא לימיר מעיקרא ידע ויאוש ואפי': [10] תפשנן בפי' האומר דיקושין ובפרק האומר דבישין וכל
מצאנו, אך בפי' ר' ישמעאל דמנחות ט' ע"ב משמע, כן, ואולי צ"ל בפי' דהנזכר בעין הרבניו פ"ו ר' ישמעאל הנ"ל דכל
הפרק מיירי בדיני עומר, כמו שגיליס הפוסקים לגנות פרק איוזון בשם פרק הרבני, ולכאורה צ"ע על תוס'
שהורכרו לדיקון מן הגמ' והלא משנה שלימה היא פ"ד מ"מ"א, אהא מ"ח, ואפשר לומר שהתחופות רצו לאשמועי
רבותא טפי שאפי' היה תחלת גידולו ביד הקדש אפי' חייב אם פדאו קודם מירות, והלא לא שבעין במחנה דכפי מוירי
שדל ביד הדין תאמי' הקדש, אבל מפרק ר"י הג"ל משמע דאפי' גדל ביד הקדש נמי חייב אם פדאו קודם מירות,
וילוקה ון בין בגדל ביד הדין או ביד הקדש כפי זה: ואפי' גבי מירות הנזכר ודוק. העתק מחלופי גרסאות (גליון):
[11] גליון (בע"מ): [12] ע"י מהרש"א וחס' הראש"י: [13] מכאן עד ד"ה "ומקשי רבא לאביי" איתא לפנינו לקמן דף כ' ע"ב:

ופטרות

ממעשר. בנמ"ס פאה
(פ"א ט"ו) מוכח דוקא
בהפקיר קודם גמר מלכא פטור
מן המעשר אבל אם הפקיר לאחר
גמר מלכא שנתחייב כבר נמעשר
אין צנך כלום וה"ו מיירי קודם גמר
מלכא שלא נתייבשו עדיין כדמוכח
בצ"ה פרק המזב (דף ע"ג): דתלמי
הטומאין לא שוטפן בצדה ולעשות מן
קציעות לא נגמר מלכאן למעשר
עד שתייבשו ואפילו וזה צנך המולא
קודם שתייבשו פטורות מן המעשר
כדלמרינן צ"ק (דף ע"ג). המפקיר
כמו והסכים בצדק וזכרו פטור
מן המעשר וגי' דקדק אינו כן שאל
הקדים קודם גמר מלכא ונפדה
קודם גמר מלכא תיבז נמעשר
כדמוכח קמ"ה פנרץ האומר (ס' פ):
תאנה נמי מידע ע"ה דנתרא.
פירוט שדלמא לאבי

תאנה מותרת כיון דרגילות היא
דנתרא מעיקרא מתאסא לפי סטור
שמואל יקנה כי הוא לא ידע
שנפלה מן האילן אלא סטור הוא
שעובדי דרכיס נפלה וצחיתס ומתרוני
אסור דלא עבדי דנתיא אע"ג דלס
היה יודע דנפלו היה מתאסא לפי
שעובדי דרכיס יקמו כי יתלו דנפל
מעובדי דרכיס השטא ללא דע סטור
שלא נפלו אסור דהוה ליה יאוש
שלא מדעת אלא לרצה דהוה יאוש
תמלא אסור וי"מ אס דין הוא לתלות
עובדי דרכיס ולא צלילן שאלו
תמאי אסור צחיתס וצתרוני וי"ל
דבדין דה"י אין לתלות עובדי דרכיס
אלא צלילן אלא שהעלים מתאסא
לפי שצטרין שעובדי דרכיס דלא
נמנלו ויור המירא צחיתס שמואלא
וימלוס שעובדי דרכיס וי"מ אס כן
תמי פריך לרצה נימא דצחיתס ומתרוני
אסורי משום דלף לאכר שדעו
העלים שנפלו לא נתיאשו לפי
שידעין שהמולא לא יקחם שיתלה
שנפלו מן האילן כלאר הוא הלכות
שאין לתלות עובדי דרכיס וי"ל
דאס אין מתאסא צחיתס תמאי
נותנים מניה אית ספריס דגרסינן
שאזי זית הו"ל וימור מוכיח עליו
דמה מתאסא. מה שהקטנו לומר
לפי שם תוס' וזית יתאש העלים
דרכיס אלא תמאי עם נפילתה
נמאסת פירוט מתלכלכת וממאסת
גרסינן ומפקירה אלא כיוצא ספריס
לפי שם תוס' וזית יתאש מוכיח עליו
ואע"ג דנמתרל^ט מידע ידע דוכתא
דאיניש איניש פירוט וימס שנפלו דומין
לזחיתס שעומדין צלילן ולפיכך אף
כשדעו העלים שנפלו לא יתיאשו
ואין דומין לאותן שנפלו לזה וכן

רבינו הנאל

א"פישט אי הוי סימן א'
לא בעית דרי דימח ס'
ופשטות הן ועלו כולן
בידק. איתגרי יאוש
שלא מדעת. אביי אמר
לא הוי יאוש ורבא אמר
הוי יאוש, דברבי שיש בו
סימן כולי עמלא לא
פליגי הלא הוי יאוש
ואפי' דשפיעיה לבסוף
דמאס (למס'ה) לא הוי
יאוש דכי אתא לדידה
באיסורא אתא לדידה
לא לפי יאוש הוה, כי
פליגי דברבי שאין בו
סימן אביי אמר לא הוה
יאוש דלא ידע דנפל
מיניה דמאס. אבל
המוצא בוטור של י'
פי' בקרקעית היס.
ובשולחיתו של נהר.
פי' כותף הנהר כיון
שמי גבשיס שוליס'
הוא מן שטפיה.
אע"ג דאית ביה סימן
רחמנא שרייה.
למוצא^ט דאמר ו'
יוזמן משום ר' שמעון בן
יהורגל מין יאודה
ששטפה נהר שריא
מותרת שנאמר כן תשיע
לכל אבדת אחיך אשר
אחבר ממנו ומצאה, מי
שאבדה ממנו בלבד
ונמציה אבל כל אדם.
פרה ורעה בשה
וכוצא בה שלל הורא
אוהה ימל לישלה. יצאת
זו. ששטפה נהר.
שאבדה ממנו ומל
אדם. הלכך הוי ומל
למוצא בן אית ליה בה
סימן בן אית ליה בה
סימן שרי דהא וריא
נתיאש דימנה. והו
שהיירי בים ובנהר כנדרו
אסור כיבשה וריקין
מנה מה היחידה מן
אית ביה סימן בן אית
ביה סימן ואפי' לפני לית
שוי כן מה שאסר ביבשה
ואפי' לית ביה סימן לפני
יאוש אסורה ועלמה
יתובא דרבא יתובא.
והלכתא כותרות דאבי
ביע"ל מ"ה. יאוש
שלא מדעת והלכתא
כאביי דאיש שלא מדעת
לא הוי יאוש. ואמרי'
ומאחר דאיתוה רבא
הוי תמיר דיקוי.
למוח התמירס שהפילס
היות מן הקלף והם
מושללים בדרך משני
מה אכילין אותן.
העוברין ושביס והנה
בעליהן לא נתיאשו שלא
ידעו שהפילס הרוח.
ואמר ר' אשי כיון
דאיכא שקיפס. דשכיח
דאילו הים ואכלי להו
יאוש מ"אש הוה מירוח
מעיקרא דכי האי גונא

אפי' אביי שני. כותרא. דקליס ורבה שמוקפות גרד. ומקשי רבא לאביי מצא ענות מפורת. ופרק אביי מתי'
סריא, דמי שאומרים פי' כותרא. וכן המוצא בכוס כל שעה ושעה, וכן המוצא בעות בבתי מנסות וכו' מדרשת הרי אלו שלו, ואקשי'
אין יצחק דאמי איד עשוי למשמש בכוס כל שעה ושעה, וכן כל ברב חושב ממשמש בכל שעה כמזמנה. פי' נמוכות מותר
הוא ולמלא לא ידע דגפלי מניה, ופרקי הכי נמי ב' יצחק, וכן כל ברב חושב ממשמש בכל שעה כמזמנה. פי' נמוכות מותר
דאילו אתגריא. וקניס חשתיי כח שהחליק במשענת ביום שאין כוה נה לילך הרבה והדעה שישנבו בה ללקט לא יעורו
אחרתן כלום. האי דאמר מצא קציעות ואפי' בצד שדה קציעות מותרות משום גזל. כיון שאלו הקציעות דבר חשוב

[1] דברפ"ר דבוח סתרין, ועי' פני' שמכריח ביהודי מדלא כתבו תוס' דבוח "מתרוני": [2] כתי' דנתרן: [3] ג' גליון (בע"מ): [4] ע"י מהרש"א וחס' הראש"י: [5] מכאן עד ד"ה "ומקשי רבא לאביי" איתא לפנינו לקמן דף כ' ע"ב:

אל־תִּשֶׁת יָדְךָ עִם־רֵשָׁע לְהִיֵּת עַד חֲמִס׃ ב לא־
תְהִיֶה אַחֲרֵי־רַבִּים לָרַעַת וְלֹא־תַעֲנֶה עַל־רֹב
לְנֹטַת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַפֹּת׃ ג וְדַל לֹא תִהְדָּר

בְּרִיבּוֹ׃ ד כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אִיבֶךָ אוֹ חֲמֹרוֹ תַעֲהֶה

הַשֶּׁב תִּשְׁיבּוּ לוֹ׃ ה כִּי־תִרְאֶה חֲמֹר שֶׁנֶּאֱפָךְ רִבִּיךָ

תַּחַת מִשְׁאוֹ וְחִדַּלְתָּ מֵעֹז לוֹ עֹזב תַּעֲזֹב עִמּוֹ׃ ו

(חמישי) ז לא תִּטֶּה מִשְׁפַּט אֲבִינֶךָ בְּרִיבּוֹ׃ ח מְדַבֵּר־

שֶׁקֶר תִּרְחַק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל־תִּהְרֹג כִּי לֹא־אֲצַדִּיק

רָשָׁע׃ ט וְשָׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשָּׁחַד יַעֲוֹר פְּקָחִים

וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צַדִּיקִים׃ י וְגַר לֹא תִלַּחַץ וְאַתֶּם

יִדְעֶתֶם אֶת־נַפְשׁ הַגֵּר כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ

מִצְרַיִם׃ יא וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת־אֲרָצְךָ וְאִסַּפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ׃ יב וְהַשְּׁבִיעַתָּ

תִּשְׁמַטְנָה וְנִטְשָׁתָה וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עַמֶּךָ וְיִתְרֵם תֹּאכַל חֵית הַשָּׂדֶה

בְּ־תַעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזִיתְךָ׃ יג שֵׁשַׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֵׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

רש"י

דקור אזהרה למקבל לשון הרע ולדין שלא ישמע דברי בע"ד עד שיבוא בע"ד
מזירו: א' תשת ידך עם רשע. הטוען את חזירו מביעת שקר ו שהבטחה
להיות לו עד חמס: (ב) לא תהיה אחרי רבים לרעות. יש במקרא זה מדרשי
חכמי ישראל אבל אין לי המקרא מיוסד בהן על אופניו מכאן דרשו שאין מטין לחובה
בהכרעת דין אחד סוף המקרא דרשו. אחרי רבים להטות. שאם יש שנים מחייבין
יותר על המוכין הטע הדין על פיהם לחובה וכדיני נפשות הכחוז מדבר. ואמנע
המקרא דרשו. ולא תענה על רב. על רב שאין חולקין על מוסלם שב"ד לפיכך
מתחילין בדיני נפשות מן הגד לקטנים שבהן שואלין תהלה שלמרו את דעתם. ולפי
דברי רבותינו כך פתרון המקרא: לא תהיה אחרי רבים לרעות. לחייב מיתה
בשגיל דין אחד שירבו מחייבין על המוכין: ולא תענה על רב. לנטות מדבריו
ולפי שהוא חסר יו"ד דרשו בו כן: אחרי רבים להטות. ויש רבים שאמה נוטה
אחריהם ואימתי בזמן שהן שנים המכריעין נמחיבין יותר מן המוכין וממשמע שגוף
לא מהיה אחרי רבים לרעות שומע אני אבל היה עמהם לטובה מכאן אמרו דיני
נפשות מטין ע"פ אחד לזכות ועל פי שנים לחובה ואונקלוס תרגם לא תחמנע
מלאלפא מה דנעיך על דינא ולשון העברי לפי התרגום כך הוא נדרש: לא תענה
על רב לנפשות. אם ישאלך דבר למשפט לא תענה לנטות לזד אחד ולסלק עצמך
מן הריב אלא הוי דן אותו לאמיתו ואני אומר ליטבו על אופניו כפשוטו וכך
פתרונו: לא תהיה אחרי רבים לרעות. אם ראית רשעים מטין משפט לא תאמר
הואיל ורבים הם הנני נוטה אחריהם: ולא תענה על רב לנפשות וגו'. ואם ישאלך
הנדון על אותו המשפט אל תענה על הריב דבר הנוטה אחרי אותו רבים להטות את
המשפט מאמיתו אלא אמור את המשפט כאשר הוא ע וקולר יהא תלוי בלאור
הרבים: (ג) לא תהדר. לא תחלוק לו כבוד לזכותו דין ולוי' דל הוא אוכט
פ ואכדנטו: (ד) כי תראה חמור שונאך וגו'. הרי כי משמש בלי' דלמא שהוא
מד' לשונות של שמושי כי וכה פתרונו שמה תראה חמורו רובך תחת משאו: וחדלת
מעוזב לו. בחמיה: עזב תעזב עמו. עזבה זו לשון עורה וכן עלור ועוזב וכן

עיקר שפתי הכסמים
ט ר"ל אל תחמנע עם עד שקר שהוא רשע: ו אל תאמר כיון שאני יודע ויהיה ללא תועלת מה שאני אדין לאמתי: פ ו הדיור לא שייך לעני אלא לעשיר דכחיה לא תשא פני גדול אלא כמה שמוכה אותו דדין
וא"ל לפיכך וכיון דלאן לו ויחולל ועשה נחבד: צ רש"י כא פה להכיל בין שם עני ובין שם אביון. כי עני לפי היראחו הוא אם רוחו מעונה ומדוכה. ואין בירו מחומה להרים ולנשא את רוחו. ואביון הוא המחמיה
ואזנה לחיות בטובה ואין לו: ק דין תורה דכתיב משפטי הי' אמת: ד י"מ כמו שאור שבעיקה היינו היתרי' של קשה ונות לפמות. וי"מ שבוין סיפור מן הדק שזל לא יוכל להחיותו: ש פ"י להשמע מעבודה
ולעזבה: ת פ"י שמכתיב להשריבן בקש ויבול בימי המורף שלא יתקלקל בקור:

כָּל-אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וּמַת וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקִּרְפָּךְ
 וְכָל-יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וִירְאוּ: ם (שני) כב וְכִי-יְהִי
 בְּאִישׁ חַטָּא מִשְׁפָּט־מוֹת וְהוּמַת וְתָלִית אֹתוֹ
 עַל-עֵץ: כג לֹא-תָלִין נִבְלָתוֹ עַל-הָעֵץ כִּי-קָבוֹד
 תִּקְבְּרֶנּוּ בַיּוֹם הַהוּא כִּי-קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תְּלוּי וְלֹא
 תִּטְמֵא אֶת-אֲדַמְתְּךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
 נַחֲלָה: ם כב א לֹא-תִרְאֶה אֶת-שׁוֹר אַחִיךָ אוֹ
 אֶת-שׁוֹי נְדָחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הַשֵּׁב תְּשִׁיבֶם
 לְאֹחִיךָ: ב וְאִם-לֹא קָרוֹב אַחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יִדְעָתוּ
 וְאִסְפַּתוּ אֶל-תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהָיָה עִמָּךְ עַד דִּרְשׁ אַחִיךָ
 אֹתוֹ וְהִשְׁבַּתוֹ לוֹ: ג וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחַמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה
 לְשֹׁמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל-אֲבֵרַת אַחִיךָ אֲשֶׁר-
 תֵּאבֹד מִמֶּנּוּ וּמִצֵּאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: ם
 ד לֹא-תִרְאֶה אֶת-חַמּוֹר אַחִיךָ אוֹ שׁוֹרוֹ נְפָלִים
 בְּדָרְךָ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם תִּקֵּם תִּקְוִים עִמּוֹ: ם ה לֹא-יְהִי כְלִי-גֹבֵר עַל-אִשָּׁה
 וְלֹא-יִלְבַּשׁ גֹּבֵר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה כִּי תוֹעֵבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹהֵי: פ
 ו כִּי יִקְרָא קוֹן-צִפּוֹר ׀ לְפָנֶיךָ בְּדָרְךָ בְּכָל-עֵץ ׀ אוֹ עַל-הָאָרֶץ אֲפָרָחִים אוֹ
 בֵּיצִים וְהָאֵם רִבְצַת עַל-הָאֲפָרָחִים אוֹ עַל-הַבֵּיצִים לֹא-תִקַּח הָאֵם
 עַל-הַבָּנִים: ז שִׁלַּח תִּשְׁלַח אֶת-הָאֵם וְאֶת-הַבָּנִים תִּקַּח-לָךְ לְמַעַן
 יִיטֵב לָךְ וְהָאֲרֻכָּת יָמִים: ם (שלישי) ח כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֹדֶשׁ וְעֲשִׂיתָ

ותפלי עבד דביש מבינה וכל ישראל
 ישמעון וירדלו: כב וארי יהי בגבר
 חובת דין דקטול ויתקטל ותצלוב ותייה על
 צליקא: כג לא תבית נבלתיה על צליקא
 ארי מקבר תקברניה ביקמא ההוא ארי על
 דחב קדם ?? אצטלב ולא תסאב ית ארעך
 די ?? אלהך יחב לך אהסנא: א לא תחזי
 ית תורא דאחוף או ית אמריה דטען
 ותתקבש מנהון אתבא תתיכונן לאחוף:
 ב ואם לא קרב אחוף לותך ולא ידעת ליה
 ומתכונניה לגו ביונה ויהי עמך עד דיתבע
 אחוף ותייה ותתיכניה ליה: ג וכן מעבד
 לתמריה וכן מעבד לקסותיה וכן מעבד לכל
 אבדת אחוף די תיבד מניה ותשקחנה לית
 לך רשו לאתפסאה: ד לא תחזי ית חמרא
 דאחוף או תוריה רמן בארחה ותתקבש
 מנהון אקמא תקים עמיו: ה לא יהי תקון
 זין דגבר על אתמא ולא יתמן גבר בתקוני
 אתמא ארי מדחק קדם ?? אלהך כל עבד
 אלין: ו ארי יערע קנא דצפרא קדמך
 בארחה בכל אילן או על ארעא אפרוחין
 או ביעין ואמארבעא על אפרחין או על ביעין
 לא תסב אמא על בניא: ז שלחא תשלח
 ית אמא וית בניא תסב לך בדיל דייטב לך
 ותוריק יומין: ח ארי תבני ביתא תדמא
 ותעבד תיקא לאגרך ולא תשני חובת דין

דרכים ומלטס הנריות י אמרה תורה ימות וכאי ואל ימות חיי: (כא) זכר
 ישראל ישמעו ויראו. מלחן שניך הכרזה כ"ד פלוני נקל על שהיה בן סורר
 ומורה: (כב) וכי יהיה באיש חטא משפט מות. סמיכות הפרשיות מגיד שאל
 הקים עליו אביו ואמו סוף שאלה לתרבות רעה ויעבור עבירות ויחטיב מיתה בנית
 דין: ותלית אותו על עץ. רבותינו אמרו כל הנסקלין נתלן ב שנאמר כי קללה
 אלהים תלוי והמתנדב ה' בסקילה: (כג) כי קדשת אלהים תלוי. זלונו של מלך
 הוא שאלם עשוי בדמות דוקטו וישראל כניו ג משל לשני אחים תלומים שהיו
 דומין זה לזה אמר נעשה שר ואמר נתפס ללסטיות ונתלה כל הרואה אותו אומר
 השר תלוי כל קללה שנמקרה לשון הקל זלונו כמו והוא קלני קללה נמרלת:
 (ד) והתעלמת. כונש עין כאלו אינו רואה: לא תראה והתעלמת. לא תראה
 אותו ו שחטעלס ממנו זכו פשוטו ורבותינו אמרו פעמים שאלה נ מתעלס וכי:
 (ב) עד דרוש אחיך. וכי מעלה בלצנן שימנהו לו קודם שידרשהו אלא דרשהו

עיקר שפתי חכמים
 י פ' נטרם שהולא לפועל את תלמו הנוערה בקרנו לנטס את הכריות: ב וזה פירוש הפסוק והמת כשניל קטא משפט מות אשר בו. ותלית אותו אמר מיתמו על העץ למען יראו כל עובדים ויראו: ז ר"ל
 ובפרט ישראל הוא יותר חרפה ללחן את נלמו: ח והאברה של לא תראה מוסבה ג"כ על והתעלמת וכלו כחזי לא תראה לא מתעלס: ג כגון שהוא כהן והאברה היא בנית הקברות או שהוא זקן ואינו לשי כבודו
 לשלח האבדה בידו על פני מולות: ט ע' כנעל העורים: ז דלתיכ יאלל בניתו כדי שויו ולא ישאר בידו מה להשיב: פ ופירשוהו ולא יבש גבר וגו' כי הגבר לא יתקטט נפשו בקטוט אשה: צ אשר דרך הגשים
 בכי: ק אכל אם פסקה בלויך למעלה מן האפרוחים והגלים מותר ללקחה:

אף כל הרוגי בית דין מצוה לקוברן ביום הריגתם, גם בכלל המצוה לקבור כל מת מישראל ביום מותו, ומפני כן יקראו זכרונם לברכה המת שאין לו מי שיתעסק בקבורתו מת מצוה, כלומר שמצוה על הכל לקוברו מצד הציווי הזה. ואמרו זכרונם לברכה במשנה הנזכרת, ששני קברות היו נתקנין לבית דין, אחד לנסקלים ולנשרפים שדינם חמור, ואחד לנהרגין ולנחנקין שדינם קל, ואחר שנתאכל בשר הנידון לשם מלקטין את העצמות וקוברין אותם בקברות אבותיהן. ויתר פרטיה בפרק הנזכר. ונוהגת מצוה זו לענין הרוגי בית דין בזמן שנוהג דיני נפשות, ולענין שאר מתי ישראל בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות שמצוה לקברם ביום מיתה. ועובר על זה והלין את המת שלא לכבודו ביטל עשה זה, מלבד שעבר על לאו כמו שנכתוב בסדר זה בעזרת השם [מצוה תקל"ו].

מצוה תקלח

מצות השבת אבדה

להשיב האבדה לבעליה, שנאמר [דברים כ"ב, א'], השב תשיכם לאחיך, וכביאור אמרו זכרונם לברכה [בבא מציעא ל' ע"א] השב אבדה עשה הוא. ונכפלה המצוה במקום אחר בתורה שנאמר¹ כי תפגע שור אחיך וגו' השב תשיכם לאחיך.

שורש מצוה זו ידוע, כי יש בזה תועלת הכל וישוב המדינה, שהשכחה בכל היא מצויה, גם בהמתם וכל חייתם בורחים תמיד הנה והנה, ועם המצוה הזאת שהיא בעמנו יהיו נשמרות הבהמות והכלים בכל מקום שיהיו בארצנו הקדושה כאילו הן תחת יד הבעלים, וכל פקודי ה' ישרים משמחי לב. מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה [שם כ"א ע"א] שיש מציאות שהאדם מוצא בענין ובמקום שאינו חייב להשיבן לבעליהן אלא זוכה בהן לעצמו שלא חייבנו התורה באלו, וכמו שאמרו במשנה, אלו מציאות שלו מצא פירות מפוזרין מעות מפוזרות כריכות ברשות הרבים, פירוש עמרים,

תקלח. תקלה, כי תצא עשה ד'. רמב"ם עשין ר"ד, הלכות גזילה ואבידה פ"א. סמ"ג עשין ע"ד. סמ"ק רנ"א. טור חו"מ רנ"ט.

איירי בהך פירקא בהרוגי ב"ד כתב כן, אולם הוא הדין לכל אדם כמ"ש בסה"מ ובהלכות אכל. ובילקוט שמעוני רמז תתק"ל גרס בלישנא קמא דר' יוחנן: ומנין שעובר אף בעשה, ת"ל כי קבור תקברנו. וכנראה שגירסא זו היתה לפני הסמ"ג שכתב: ושנינו בפרק נגמר הדין שהוא הדין בכל המתים. תקלח א. טעות סופר. והפסוק הוא בשמות כ"ג, ד', כי תפגע שור איבך וגו' השב תשיבנו לו.

ספר מצוה תקלח – תקמ החינוך תתכא

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות.
ועובר על זה ומצא מציאה^ה שחייב להשיבה על הענין שזכרנו ולא השיבה ביטל עשה זה, מלבד שעבר על לאו כמו שנכתוב בסדר זה בלאוין [מצוה תקל"ט] בגזרת השם.

מצוה תקלט

שלא להתעלם מן האבדה

שלא נעלים עין^א מאבידת אחינו אבל נקחה ונשיבה אליו, ועל זה נאמר [דברים כ"ב, ג'], לא תוכל להתעלם.^ב
כל ענין המצוה כתוב במצות עשה ד' [מצוה תקל"ח] שבסדר זה.

מצוה תקמ

שלא להניח בהמת חברו רובצת תחת משאה

שהוזהרנו שאם נראה^א אחד מישראל שנפל לו חמורו או בהמה אחרת מכובד המשא או בסכה אחרת, או שהוא בעצמו רובץ תחת

תקלט. תקטב, כי תצא לאו ד', רמב"ם לאוין רס"ט, הלכות גזלה ואבדה פי"א. סמ"ג לאוין קנ"ט. סמ"ק ע"ו. טור חו"מ רנ"ט.
תקמ. תקסג, כי תצא לאו ה'. רמב"ם לאוין ע"ר, הלכות רוצח ושמירת נפש פי"ג. סמ"ג לאוין קס"ט. סמ"ק ע"ז. טור חו"מ ער"ב.

ה. לשון רבינו קרובה ללשון הר"מ פי"א ה"א: והרואה אבדת ישראל ונתעלם ממנה והניחה וכו' וכיטל מצות עשה. ופירש בדעתו הר"ן בחידושו לכו"מ ל' ע"א הביאו הנמו"י [ט"ז ע"א בדפי הרי"ף], שמתחייב בעשה גם אם לא באה האבדה לידו, ובזה ישב הר"ן מה שתמה רמב"ן על הרי"ף וגירסתו, וכ"ה גי' הר"מ בהי"ט. וראה לשון רש"י בכ"מ כ"ו ע"ב ד"ה עובר משום השב תשיבם: אבל השב תשיבם איכא משנטל עד ששייבנה. וראה ברמב"ן רשב"א וריטב"א שם ל' ע"א הובאו בשטמ"ק, שכך היא דעתם שאינו מתחייב בהשבה עד שייגביה. וראה לשון הטור ריש סי' רנ"ט ודרישה שם.

תקלט א. עברת הלאו היא לכו"ע משראה את האבדה, כמבואר בכ"מ כ"ו ע"ב, המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ונטלה אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם בלבד, עיין הערה ה' למצוה תקל"ח. ובספרי דבי רב תמה על הר"מ שלא הזכיר גבי אבדה הא דילפינן בכ"מ ל"ג ע"א ובספרי דהחיוב הוא בראיה שיש בה פגיעה ושיערו חכמים אחד משבע ומחצה במיל וזה הוא ריס, והר"מ הביאו רק גבי פריקה וטעינה ולא גבי אבדה. וראה בחדושי בעל חשק שלמה בכ"מ שם מה שהאריך בזה לפי הגירסא שלפנינו ולגירסת הספרי והגר"א. ועיין הערה א' למצוה תק"מ. ב. הר"מ בסה"מ כתב: ובמשנה חורה כפל בו לאו נפרד, והוא אמרו לא תראה את שור אחיך וגו' נדחים והתעלמת מהם. ובפי"א הל' א' – ב': והרואה אבדת ישראל ונתעלם ממנה והניחה עובר בלא תעשה שנאמר לא תראה וכו' לקח את האבדה ולא השיבה וכו'. ועבר וכו' על לא תוכל להתעלם. ועיין בעמק הנצי"ב מה שביאר ברעת הר"מ בזה. ועיין ביראים סי' ר"ז ור"ט.

תקמ א. בסמ"ק: ונראה שיש לחלק הלאו מן העשה, לומר שלא יעצים עיניו מקמי דלימטי זמן חיובא שאמרנו לעיל ראה שיש בה פגיעה וכל כמה דלא מטא זמן חיובא לא נתחייב, לכך נאמר וכו'.

בבא מציעא כא

גדרים פרק רביעי אין בין מודר

והטמאה נפשה וגופה לשמים. אמרו לו אף הטמאה נפשה לשמים וגופה שלו, שאם ירצה הרי הוא מוכרה לגוים^(א) או מאכילה לכלבים. [ד] המודר הנייה^(ב) מחברו, נכנס^(ג) לבקרו עומד אבל לא יושב^(ד), מרפאהו^(ה) רפאות^(ו) נפשות אבל לא רפאות^(ז) ממון, ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה^(ח), וישן עמו במטה. ר' יהודה אומר בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו.

(א) ל. לגויים. וו. לעכו"ס. (ב) [ד] ק. וו. הכלה. (ג) פ. וו. וכנס. (ד) פ. יט. (ה) ק. וו. ומרפאהו. פ. מרפא הוא לו. (ו) ק. וו. רפואת. (ז) ק. וו. קטנה.

אלרואתב פי אלאחכאם ואלתעלים ותעלקוא באחבאל צ'עיפה, וסיאתי אלכלאם פי הדיא אלגריץ פי מוצ'עה מן אבות. ואלדי אוג'ב אן יחרם עליה אן יטעם בהימתה לאן כל מא זאד פי סמנהא וקותהא זיאדה פי ת'מנהא. וקאל ר' אליעזר אד' ובהמה טמאה לא יחל אכלהא פלא פאידה לה פי סמנהא וזיאדה לחמהא. ואלחכמים יקולון אנהא יינד ת'מנהא או וזנהא אן ד'בחהא ואבאעהא לאלכלאב. ואין הלכה כר' אליעזר.

[ד] הדיא אלדי ידכ'ל לאלזיארה הו אלדי חרם עליה אן יסתנפע בה אלמריץ. וקולה אבל לא יושב, פי מוצ'ע תוכ'ד אלגירה פי אלג'לוס, אעני יאכ'ד אלגירה אלדי זאר אלמריץ פי ג'לוסה עגדה וטבה לה או תאניסה, פאדיא דכ'ל הדיא וג'לס ולם יאכ'ד שי פקד אסתנפע בה אלמריץ בשי לה ת'מן. ורפאות נפשות, הו אן יטבה. ורפאות ממון, אן יטב בהימתה, ויג'וז לה אן יצף לה מא ינפע בהימתה, ואנמא יחרם עליה אן יעאלג'הא בידה. ולם יחרם ד'לך לאלמריץ נפסה לאנהא מצוה, אעני לאזם לאלטביב שריעה אן יטב אלמריץ מן ישראל, וד'לך דאכ'ל תחת קולהם פי שרח קול אלכתאב והשבתו לו לרבות את גופה, לאנה אד'א ראה תאלף וקדר עלי כלאצה יכ'לצה בג'סדה או במאלה או בעלמה. ואמבטי, חוץ אלחמאם. וחרם אן יסתחם מעה בקטנה

לעצמם הקצבות בעד המשפטים והלמוד ונתלו בראיות קלושות¹². ונדבר בענין זה במקומו במסכת אבות¹³. והטעם שאסור לו לזון את בהמתו, לפי שכל מה שתוסיף שומן וכח הרי הוא מוסיף בדמיה, ור' אליעזר אומר כיון שאסור לאכול בהמה טמאה הרי אין לו הנאה במה שמשמינה ונוסף בשרה. וחכמים אומרים הרי הוא מוסיף בדמיה או במשקלה אם ישחטנה וימכרנה¹⁴ לכלבים, ואין הלכה כר' אליעזר.

[ד] זה שנכנס לבקר הוא שנאסר עליו שיהנה לו החולה¹⁵. ואמרו אבל לא יושב, במקום שמקבלין שכר על הישיבה כלומר שהמבקר את החולה מקבל שכר בעד ישיבתו אצלו ורפוי או לצוות לו¹⁶. ואם יכנס זה וישב ולא יקבל ממנו כלום הרי נהנה ממנו החולה בדבר שיש לו דמים. ורפאות נפשות, הוא שירפא אותו ורפאות ממון הוא שירפא בהמתו¹⁷. ומותר לו לומר לי מה יועיל לבהמתו ולא נאסר עליו אלא לרפותה בידו. ולא נאסר זה לחולה עצמו מפני שהיא מצוה כלומר שחייב הרופא מן הדין לרפאות חולי ישראל והרי הוא בכלל אמרם בפירוש הכתוב והשבתו לו¹⁸ לרבות את גופו¹⁹ שאם ראהו אובד ויכול להצילו הרי זה מצילו בגופו או בממונו או בדיעתו, ואמבטי, בריכת המרחץ²⁰. ואסור לו לרוחץ עמו בקטנה מפני

כי גם נוס' מה"ק וגם נוס' זו משמע כשמואל בשנכסי מבקר אסורין על החולה. וכמ"ש בהלכות גדרים פ"ו הל' ח. 16 דף טל א. 17 דף מא ב. 18 דברים כב ב. 19 ראה בכא קמא פא ב. סנהדרין עג א. ובכ"י ק. פ. לרבות אבדת גופו. 20 גם כאן וגם במקוות פ"ו מ"י פ"י רבינו "חוץ אלחמאם" אלא שמתרגם סדר זה ראה פ"י רסג לתורה

„אעמתהם" ודיוק לשון הוא. 12 „באחבאל צ'עיפה" תרגום מלולי בחבלים חלושים. ובנדפס תרגם „בחבלי השוא" ותרגום נאה הוא. 13 פ"ד מ"ה. 14 במה"ק „ובאעהא" ותוקן „ואבאעהא" ודיוק לשון הוא. 15 במה"ק „הדיא אלדי ידכ'ל לאלזיארה חלף אלא יסתנפע בה אלמריץ" „זה שנכנס לבקר נדר שלא ייהנה לו החולה", ותוקן כלפינו, ולא הבינותי מטרת התיקון

בבא מציעא כא

גדרים פרק רביעי אין בין מודר

והטמאה נפשה וגופה לשמים. אמרו לו אף הטמאה נפשה לשמים וגופה שלו, שאם ירצה הרי הוא מוכרה לגוים^(א) או מאכילה לכלבים. [ד] המודר הנייה^(ב) מחברו, נכנס^(ג) לבקרו עומד אבל לא יושב^(ד), מרפאהו^(ה) רפאות^(ו) נפשות אבל לא רפאות^(ז) ממון, ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה^(ח), וישן עמו במטה. ר' יהודה אומר בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו.

(א) ל. לגויים. וו. לעכו"ס. (ב) ד. ק. וו. הכלה. (ג) פ. וו. וכנס. (ד) נ. פ. יט. (ה) ק. וו. רפואת. (ו) ק. קטנה. (ז) ק. וו. ומרפאהו. פ. מרפא הוא לו. (ח) ק. וו. רפואת.

אלרואתב פי אלאחכאם ואלתעלים ותעלקוא באחבאל צ'עיפה, וסיאתי אלכלאם פי הדיא אלגריץ פי מוצ'עה מן אבות. ואלדי אוג'ב אן יחרם עליה אן יטעם בהימתה לאן כל מא זאד פי סמנהא וקותהא זיאדה פי ת'מנהא. וקאל ר' אליעזר אד' ובהמה טמאה לא יחל אכלהא פלא פאידה לה פי סמנהא וזיאדה לחמהא. ואלחכמים יקולון אנהא יינד ת'מנהא או וזנהא אן ד'בחהא ואבאעהא לאלכלאב. ואין הלכה כר' אליעזר.

[ד] הדיא אלדי ידכ'ל לאלויארה הו אלדי חרם עליה אן יסתנפע בה אלמריץ. וקולה אבל לא יושב, פי מוצ'ע תוכ'ד אלגירה פי אלג'לוס, אעני יאכ'ד אלגירה אלדי זאר אלמריץ פי ג'לוסה עגדה וטבה לה או תאניסה, פאדיא דכ'ל הדיא וג'לס ולם יאכ'ד שי פקד אסתנפע בה אלמריץ בשי לה ת'מן. ורפאות נפשות, הו אן יטבה. ורפאות ממון, אן יטב בהימתה, ויג'וז לה אן יצף לה מא ינפע בהימתה, ואנמא יחרם עליה אן יעאלג'הא בידה. ולם יחרם ד'לך לאלמריץ נפסה לאנהא מצוה, אעני לאזם לאלטביב שריעה אן יטב אלמריץ מן ישראל, וד'לך דאכ'ל תחת קולהם פי שרח קול אלכתאב והשבתו לו לרבות את גופה, לאנה אד'א ראה תאלף וקדר עלי כלאצה יכ'לצה בג'סדה או במאלה או בעלמה, ואמבטי, חוץ אלחמאם. וחרם אן יסתחם מעה בקטנה

לעצמם הקצבות בעד המשפטים והלמוד ונתלו בראיות קלושות¹². ונדבר בענין זה במקומו במסכת אבות¹³. והטעם שאסור לו לזון את בהמתו, לפי שכל מה שתוסיף שומן וכח הרי הוא מוסיף בדמיה, ור' אליעזר אומר כיון שאסור לאכול בהמה טמאה הרי אין לו הנאה במה שמשמינה ונוסף בשרה. וחכמים אומרים הרי הוא מוסיף בדמיה או במשקלה אם ישחטנה וימכרנה¹⁴ לכלבים, ואין הלכה כר' אליעזר.

[ד] זה שנכנס לבקר הוא שנאסר עליו שיהנה לו החולה¹⁵. ואמרו אבל לא יושב, במקום שמקבלין שכר על הישיבה כלומר שהמבקר את החולה מקבל שכר בעד ישיבתו אצלו ורפוי או לצוות לו¹⁶. ואם יכנס זה וישב ולא יקבל ממנו כלום הרי נהנה ממנו החולה בדבר שיש לו דמים. ורפאות נפשות, הוא שירפא אותו ורפאות ממון הוא שירפא בהמתו¹⁷. ומותר לו לומר לי מה יועיל לבהמתו ולא נאסר עליו אלא לרפותה בידו. ולא נאסר זה לחולה עצמו מפני שהיא מצוה כלומר שחייב הרופא מן הדין לרפאות חולי ישראל והרי הוא בכלל אמרם בפירוש הכתוב והשבתו לו¹⁸ לרבות את גופו¹⁹ שאם ראהו אובד ויכול להצילו הרי זה מצילו בגופו או בממונו או בידיעתו, ואמבטי, בריכת המרחץ²⁰. ואסור לו לרוחץ עמו בקטנה מפני

כי גם נוס' מה"ק וגם נוס' זו משמע כשמואל בשנכסי מבקר אסורין על החולה. וכמ"ש בהלכות גדרים פ"ו הל' ח. 16 דף טל א. 17 דף מא ב. 18 דברים כב ב. 19 ראה בכא קמא פא ב. סנהדרין עג א. ובכ"י ק. פ. לרבות אבדת גופו. 20 גם כאן וגם במקוות פ"ו מ"י פ"י רבינו "חוץ אלחמאם" אלא שמתרגם סדר זה ראה פ"י רסג לתורה

"אעמתהם" ודיוק לשון הוא. 12 "באחבאל צ'עיפה" תרגום מלולי בחבלים חלושים. ובנדפס תרגם "בחבלי השוא" ותרגום נאה הוא. 13 פ"ד מ"ה. 14 במה"ק "ובאעהא" ותוקן "ואבאעהא" ודיוק לשון הוא. 15 במה"ק "הדיא אלדי ידכ'ל לאלויארה חלף אלא יסתנפע בה אלמריץ" "זה שנכנס לבקר נדר שלא ייהנה לו החולה", ותוקן כלפינו, ולא הבינותי מטרת התיקון

וכי יהי צאיט חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ, מצואר שדכע"ה נשא יפת תואר וילא ממנו אצטלוס וה"ל למדרש סמוכין [כסנהדרין ק"ז.], נמלא בן סורר ומורה דקרא נרמז בו אצטלוס שלא העליצו אציו מימיו ולא הביאו לצי"ד ליכר אותו וצסוף נתקיים צו ותלית אותו על עץ שהרי נתלה צטערו. [תקפ"ו].

אחז"ל חושי הארכי אמר לדהע"ה מיט נסבת יפ"ת ח"ל התורה החירה, ח"ל מיט לא דרשת סמוכין, וק' ומיט תלה ציפ"ת ולא תלה צחטא צת שצט, הנה אחז"ל [ע"ז ד':] לא הי' דוד ראוי לאוחו מעשה חלל להורות תשובה, ואחז"ל [ילק"ש תהלים כ"ו] צקש דכע"ה להיות כאלע"ה שעמד צנסיון אמר דוד צחנני הי' ונסני ולצסוף לא עמד צנסיון דצ"ש ושוב אמר זמותי צל יעצר פי, וידוע דענין העמדת נסיון הוא שהקצ"ה אינו מסייעו כלל ומוסרו ציד עלמו וצחירתו והלדיק המנוסה עומד ולוחס עס היצה"ר צכה עלמו, והנה גם על זה אמר לא הי' דוד ראוי לאוחו מעשה פי' שהי' ראוי להיות עומד צנסיון צלי סיועת הקצ"ה כלל כמו אלע"ה חלל לא הניחו הקצ"ה כדי להורות תשובה לאחרים, ואמנס ח"ו כעול צחיקו להפסיד לדוד צעצור הטצת אחרים להורות להס תשובה ולא דמי למה דאמר"י לא היו ישראל ראוי למעשה עגל חלל להורות תשובה היינו לעצמס לכל עס ישראל וצניבס אחריכס, חצל דכע"ה הי' ראוי להיות כאלע"ה חיק יפסיד להורות תשובה לאחרים — חצל הענין חלל צלחאי"כ אינו ראוי להיות כאלע"ה שהרי צבר נכשל ציפ"ת, חלל צבר כצנתי שהלוקח יפ"ת כדי שלא יכשל צאיסור והתורה החירה נגד יצה"ר, לא יארע לו מכשול מעלתו של הקצ"ה חך מי שיכול להעמיד נגד יצה"ר ואפ"ה לוקח יפ"ת עליו נדרש סמוכי ויוליד בן סורר ומורה, ודכע"ה מרוב ענותנותו חשש שחל לא יעמוד עלמו נגד יצה"ר ע"כ לקח יפ"ת ולא הי' ראוי להכשל צבן סורר ומורה, ח"כ לפ"ז ממ"נ לא הי' כאלע"ה חס יעמוד צנסיון דצת שצט ח"כ

נכשל ציפ"ת ואס אינו יכול לעמוד צנסיון נסיב יפ"ת ח"כ אינו כאלע"ה שנחנסה ועמד צנסיון וכיון שממ"נ לא הי' כחצרהס ח"כ דעצת לי' ענד לי' הקצ"ה שלא יעמוד צנסיון להורות תשובה לאחרים ממכ שיטמוד צנסיון וישאר עליו חטא יפ"ת, וצזה נקל ליישב ויכות של חושי הארכי הנ"ל ודעת לנכון נקל. [הלד"ק; עדח"ס ע"ו ע"ג וחח"ס חולין דף ע"א ע"ד].

וכי יהי צאיט חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ פי' הנשמה חולה בחטא צגוף הנקרא עץ כי האדם עץ השדה, והנשמה חולה צו הפגס כידוע ממאמר אנטוניוס [סנהדרין ל"א.], ויעלו התורה לא תלין וצלתו על העץ, שלא חטצור עליו הלילה צלל תשובה, כי קצור תקצרו ציוס הכול פי' כאלו קצרו והמיתו שהרי ידוע רשעים קרויס מתים [כצרכות י"ח:], והחוטא חיוס פוגס צעלמו צצחי' אותו חיוס וקשה הוא לתקן מחר ויומח אחרח מכ שפגס חיוס, וה"ל כאלו מת צצחי' אותו חיוס על בן אמר חס לא תשוב מיד ותלין וצלתו חזי קצור תקצרו ציוס הכול כאלו מת וקצרתו ציוס הכול ומה יועיל חזה מזל של יוס אחר, ועוד כי קללת חלקי' תלוי הפגס שהוא פוגס למעלה צחטאו הנקרא קללת חלקים זה אינו צהחלט פגס כי הוא תלוי ועומד צכפק, חס ישוצ יהי' תקון גדול כי יעשה ממנו זכיות על בן חל יתעלל, ולא חטמח חדמתך הוא הגוף. [תקס"א].

לא תראה את שו"ר אחיך או את שיי"ו נדחים. יאמר שלא יראה צעניך ח"ו שנשמת אחיך נדחים ואין לה תקנה ח"ו ועי"ז והחטלמת ממנו לייאשו מתשובה, חלילה חלל אפי' חס לא קרוב חליך ולא ודעתו פי' שהוא צתכלית הריחוק מ"מ והצחחח חל חוך ציתך כמו שעשה רי' יוחנן לר"ל [צ"מ פ"ד.].
ובלל להאי גיורא [שצת ל"א.], עד דרוש אחיך אותו פי' לסוף הוא ידרוש אותך ללמדו דרכי תשובה והשצותו לו. [תק"ס *].

יוסף

והולכת בדרכה אשרי לה, ואם תועה מדרך טובים הרי היא כשה אובד במדבר, והקב"ה נקרא בבחי' אח לישראל, רעך ורע אביך אל תעזוב (כרש"י שבת ל"א.) ומוח"ז ז"ל הוסיף שם לפרש צ"ד הרמז גם הקרא דלהלן (שלא הוכיר הח"ס), וכן תעשה לחמורו, הוא הת"ח הנקרא בבחי' חמור יששכר חמור גרם, וכן תעשה לשמלתו של הת"ח הוא העם הארץ המחזיק הת"ח כי כמי שהשמלה היא חוסן מורס וממטר, כן המחזיק ת"ח ונותן לו כל צרכו כדי שיוכל לעסוק בתורה בלי שום פניה, ולכן הוא בבחי' שמלה, וכן תעשה לכל אבידת אחיך פי' לאו דוקא כי יאשם לאחת מאלה אלא אפי' אם יחטא באחת מכל מצות הי' אשר לא תעשנה ומצאתה, שתראה כשלונו לא תוכל להתעלם (ועדח"ס דף שע"ג טור ג').

ש ע ר
י' הח"ס לא ביאר איך מרמו בשו"ר אחיך או שיו נשמת ישראל, באור החיים פה מרמו ג"כ ע"ד הכתוב בפנים וכו' ששור אלה הם ב"א שנמשלו כבהמות והם צאן קדשים ולוה קראם שור ושה אחיך שהוא הקב"ה ע"ש. וכן רבינו בספרו מכתב סופר ח"א דף ג"ג ע"א פי' ג"כ קרא הג"ל ע"ד רמז נפלא, וכו' שם שהתוכחה נצרכה לשני מיני גסיונות לנסיון העושר והעוני, העשיר שאל יתגאה בעשרו, והאביון שאל יבעט ביסורי העוני, ושור הוא בחינת העושר ורב תבואות בכח שור (משלי י"ד), וטלה ושה כבשים מרמו על העוני ועל הגלות שה פזורה ישראל (ירמי' ג'), נמשלה לשה הרכה הענוגה וצריכה לרועה שירעה ויכבסה היא עניה ודלה כמו ישראל שצריכה לרועה כל זמן שהיא ביד הרועה

אמות לאו ח' על ח' קאמר¹⁵, אלא ח' על ד'.

קב שומשמי בד' אמות מהו וכו' קב תמרי¹⁶ מהו וכו'. תמיהא לי כל הני למה לי, הא עיקר בעיא לכולהו אינו אלא אי טעמא משום דנפיש טירחיה או משום דלא חשיב, ואי פשטת חדא מינייהו איפשיטו להו כולהו, וכרוכלא ליבעי וליזיל¹⁷. וי"ל דלאו כולהו בחד בי מדרשא איתאמרו, אלא כל חד וחד בעי חדא מינייהו בבי מדרשיה, ואתא רב אשי וסדרן כולהו הכא, והרבה כיוצא בזה בתלמוד. ואי נמי אפשר דאיכא קצת טעמא בחדא דליכא באידך, ואפי' תמצא לומר דטעמיה משום דלא חשיבי וקב שומשמי חשיבי, אפילו הכי כיון דאיכא טירחא יתירה אפקורי מפקר להו, או דילמא כולה מילתא בחשיבותא תליא, וכיון דחשיבי אע"ג דאיכא טירחא יתירה לא מפקר להו. וקב תמרי ורמוני אע"ג דלא חשיבי, כיון דליכא טירחא אלא מעט לא מפקר להו, או דילמא כולה בחשיבותא תליא, וכיון דלא חשיבי אפי' ליכא אלא טירחא זוטרת מפקר להו.

[כא, ב] זוטו¹⁸ של ים ושלוליתו של נהר דאית ביה סימן רחמנא אפקריה. מסתברא דהפקר גמור הוא ואפי' מרדף אחריהם, ואפי' אמר בפירוש לא מייאשנא¹⁹, אפילו הכי

דלטעמיה קאמר ליה, דקס"ד דכיון דאוקימנא בקב בד' אמות משמע דמשום דנתפזרו לו הוא וכרבא סבירא ליה, ומשום הכי אקשו ליה אי דרך נפילה אפי' טובא, דאי דרך הנחה אפי' בציר מהכי נמי לא. וי"ל עוד דרב יצחק לאשמועין דינא דמכנשתא דבי דרי קא אתא, ולומר דמשנתנו בכל אבידה קא מיירי ואפי' באבידה מדעת — דהיינו מכנשתא דבי דרי — וכשאין בה יותר מקב בד' אמות. ומיהו [במציאיה] בעלמא אי דרך נפילה אפי' טובא נמי, משום דכיון דיקירי¹² מידע ידע. והא דאוקימנא לה לקמן אליבא דאביי במכנשתא, היינו מקמי דידעין ההוא טעמא דיקירי, הא בתר דאצטריכין לתרוצי בעיגולי דבילה² דמשום דיקירי מידע ידע, אף מצא פירות מפוזרין נמי לא אצטריכין לאוקומה דווקא במכנשתא דבי דרי, אלא אפי' בעלמא נמי¹³. וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל שכתב בהלכותיו קושיא זו דהיכי דמי אי דרך נפילה אפי' טובא נמי. ואי לא כפי' זה למה כתב כן, והלא אינה אלא כדעת רבא ואנן קיל"ן כאביי, ובזה נתכוונו דברי הרב ז"ל.

[חצי] קב בכ' אמות מהו. נראה דב' אמות באורך ד' אמות קאמר, דהוה להו פלגא דד' אמות על ד' אמות, דאילו ב' אמות על ב' אמות אינו אלא ריבעא¹⁴. וכן נמי קבים בח'

מאי קא מבעיא ליה. ולשיטת רבנו צריך לתרץ כתירוצי הראשון של תוס'. ועי' שטמ"ק בשם גליון. 15 דא"כ השטח הוא כפול ארבע משטח של ד' על ד', ונמצא שכל קב מפוזר על שטח של שמונה על ארבע, וא"כ ודאי דמפקר להו. וכן דעת הריטב"א. אבל תוס' הרא"ש חולק גם ע"ז וסובר דשאלת הגמ' היא בח' אמות על ח' אמות. ונראה כי הוא משום דבקביים המפוזרות בח' על ד', היינו שיש לו קב בכל ד' על ד' ובוזה כבר שנינו שא"צ להחזיר, ומאי קא מיבעיא ליה. ועי' סמ"ע חו"מ סי' רס סוף ס"ק כט. 16 לפנינו נוסף: בארבע אמות. וליתא בכיר"א בדק"ס אות ל. 17 ולגירסת הרמב"ם בפט"ו מגזלה ואבדה הי"ב, ניחא. הובא בהגהות הגר"א כאן. ועי' שטמ"ק בשם גליון ובשם שיטה. 18 לפנינו: בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר "אע"ג דאית ביה סימן.

12 ח"י הר"ן כותב אי משום יוקרא אי משום חשיבותא. ועי' נמוקי יוסף. 13 וכן דעת הרמב"ם בפט"ו מגזלה ואבדה ה"ח דמצא פירות מפוזרין דרך נפילה הרי אלו שלו. והטור חו"מ סי' רסב מקשה עליו דהרי הוא יאוש שלא מדעת, ועי' כס"מ שם שמתרץ כמש"כ רבנו כאן [עפ"י הרמב"ן והנמוקי"]. ובביאור הגר"א שם ס"ק יד כותב על דברי הכס"מ: ואין דעת התוס' כן, ועי"ש ד"ה וכמה, ע"כ. ועי' סמ"ע שם ס"ק טו שרוצה לומר כי גם דעת הרמב"ן כתוס'. ברם הגאון נקט רק את תוס'. 14 מד' על ד', ובודאי מכיון דחצי הקב מפוזר על רבע השטח לא מפקר להו. וכן דעת הריטב"א. ואולם תוס' ד"ה חצי, בא"נ, ותוס' הרא"ש סוכרים דשאלת הגמ' היא בשתי אמות על שתי אמות, דאילו בשתי אמות על ארבע אמות היינו החצי מארבע על ארבע, ובכל ארבע על ארבע יש לו שתי חצאים של שתיים על ארבע, ואמרינן דמפקר להו, וא"כ

רבנו אלו מציאות פרק שני בבא מציעא אשר

[דף כא ע"ב - כג ע"א]

קודם שאמרנו פרוע הוא דשזב אינה נאמנת ע"י מינו שהיה לה קודם לכן אפי"ה כשר. [א] דהא הימניה לשליש. וסימפון היו"א אחר חמוס שטרות כגון שכתב בגופו של שטר לאחר חתימת העדים שטר זה פרוע כשר. דאי לא פריע לא היה מרע ליה לשטריה:

הדרן עלך שנים אוחזין

פרק שני

א אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז. [א] אלו מציאות שלו מנה פירות מפוזרין מעוה מפוזרות כריכות ברשות הרבים ועיגולי דבילה וככרות של נחמוס ומחרוזות של דגים וחמיכות של צמר וגויז למר הצאות ממדינתן ולשונות של ארמנו ואיני פשתן הרי אלו שלו. פירות מפוזרות מוקי לה בגמרא שכתבתי דבי דרי * קב צארע אמות לאצידה

מדעת היא בעלים לטרוח בעצמיהו פירות צפויור ד"א ומפקיר אותן. [דף כא ע"ב] מעוה מפוזרות אין בהן סימן ויאוש מדעת הוא. כדרי' יתקן לפי שאדם עשוי למשמע ציטו ככל שעה ושעה וידע שפלו קודם שבאו ליד המולא. [דף כב ע"ב] כריכות צרה"ר לרצה כשיש בהן סימן ועשוי לדרס צרה"ר ולא סמכי צעלים אההוא סימנא ומחייש. אבל צרה"ר כגון צהרה ורוע אין עשוי לדרס וחייב להכריז. וצאיך לא מפליג בין לרה"ר בין לרה"י. בצבורי פירות אין דורסין עליהן. וצבורי מעוה אין זיין ממקומן ע"י דריסה. [דף כג ע"א] ולרצה מייירי צאין בהן סימן. וצרה"י יהיב זהו סימן מוקוס. וצרה"ר מתגלגלת צרגלי אדם וצרה"י צהמה ואין להן סימן מקוס. וצבל איך לא מפליג לפי שאין דרך להינתן ע"י קרקע אלא דרך נפילה נפל ואין צהן סימן ומחיישי מינייהו אבל כריכות סחמייהו דרך הנוח כשאדם עומד לפוש ומפרק משאו ונשאר שם ע"י שום מאורע. ומחיישי צעלים

הגדה"ה
ובא"ו כתב דלא יטול ואם נעול לא יחזיר ויהא מונע עד שיפא אלוהו. גולן שטעל מזה ויטקן זה מה שנתן נתן אבל נגד * לא ידעו צעלים שנגנבו לכן ויטקן לזה חייב להחזיר לצעלים הרלושונים דהוה ליה יאוש שלא מרעם אלל אם כבר ידעו העצלים שנגנבו לכן ואח"כ נתן לזה קנה דהיינו כדרי בגמול צמרא דקמא גניבה וקמא גניבה הוה יאוש פרי *:

ב איתמר [דף כא ע"ב] יאוש שלא מדעת אצרי אמר לא הוה יאוש. רבא אמר הוה יאוש. בדבר שיש בו סימן כולי עלמא לא פליגי דלא הוה יאוש. אע"ג דשמעינן מיניה דמחייש לנכסין לא הוה יאוש. דכי אתא לידיה צאיסורא אחא לניה. דלמי ידע דנפל מיניה לא מיאש אמר סימנא אית לי בגויה ושקילנא ניהילה כדחייבנא סימן. * וטו של ים ושלוותיו של נהר אע"ג דאית ציה סימנא רחמנא שריא. דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יהודא מניין לאצידה ששטפה נהר שהיא מותרת שנא' כן תעשה וגו' אשר תאבד ממנו ומולאתה. מי שאבדה ממנו ומנויה אלל כל אדם. יתא זו שאבדה ממנו ומכל אדם. ואפי' עומד וזות נעשה כזוח על ציחו שנפל ועל ספינתו שטבעה צים. כי פליגי בדבר שאין בו סימן. אצרי אמר לא הוה יאוש דלא ידע דלחייש. רבא אמר הוה יאוש כיון דלמי ידע לא מני יהיב סימן ושקיל ליה מהשתא הוה יאוש. והלכתא אהא ליה אצרי כ"ע"ל ק"ס [ג] והא חדא מינייהו. ועיגולי דבילה וככרות של נחמוס ומחרוזות של דגים וחמיכה של צמר [ד] כיון

תפארת שמואל

סימן. מינא הוה סימן דהא נקט שלשה וכרוכים הוה סימן דהא נקט כרוכות אלא שהמרוצא מכריז סתם כדי שיתן בהם כל הסימנים שאם יפסידו בסימן אחר א"כ בודאי אינו שלו. אבל הכיזא דלא הוה כרוכים אלא קשורים סתם ולית ביה סימן בקשירה בודאי מנין לבוד הוה סימן דאי הוה (ג) [ב] שטרות דמנין לא הוה סימן דמיעוט שטרות שתיים דבודאי כריכות לחוד הוה סימן ועיין בטור סימן ס"ה: הדרן עלך פרק ראשון

פרק ב (ה) וכו' לא ידעי דפסק. וי"ל אם כן היכא אשכחן דספק הניח לא יטול הא מייאשי הבעלים מיניה. וי"ל דדוקא ברה"י דהוה מקום משתמר קצת דכ"ה לא מייאשי כ"כ: ד בהגה"ה דיה ובא"ו כתב וכו'. גולן שניטול כ"י מה שנתן נתן אבל גבש לא יב גמרא תחלת דף כ"ב: ד בהגה"ה דיה שטף נהר. נ"ב גמרא תחלת דף כ"ב בעי: ה דלא ידע דנפל מיניה דלייאש רבא אמר כ"י דלמי ידע דנפל מיניה לא מצי:

שיבאו בעלים ויטלו את שלהם אבל ברה"ר שמתגלגלים ברגלי אדם ורגלי בהמה דאין כאן סימן מקום מתייאשי מינייהו אפי' בודאי הנוח וכן פסק הרא"ש לקמן:

פלפולא הריפתא

כרמא ז"ל שלא הגיה בש"ע והיה כדעת הב"י הוא מפני שחזר בו ממתיבתו שדרכי משה: [א] דהא הימניה דש"יש. אבל התם בסוף זה נזכר לא מייירי בשליש:

פרק שני [א] וכו'. כולמר וגם כ"ע. לא ידעי כמו לאו כ"ע ידעי וכו"א זה צ"כ דב"ק שכל המעוררים אין זכאים וכו' וצמנא דהגולן קמא נמי כמ"ש שם: [ב] ושק"י דהו. עיין לקמן גבי הלכתא כריכות צרה"ר וכו': [ג] והא חדא מינייהו. דהיינו הו"ד. והעיין עד זומם למפרע נפסל. והלמ"ד למי העומד מאליו. והק"י קידושין שלא נמסרו לציאה. והגמ"ל גילו דעת גע. והמ"ס מומר אוכל נבילות להכעיס כפירושו של רש"י לעיל דף כ"ב והסכים עמו הר"ן כפ"ב דקידושין: [ד] כיון דמירי דמירב גינהו. וצמנא אנב דיקרי. וככתיב ב"י סימן קס"ב דיש לתמוה עליו ולמה החליף שיעת הגמרא שאמרו בני עיגולי דבילה ונכחו אנב דיקרי ממשמש שוה ז"ל לא היה מפ' יקרי מלשון קב אלא מלשון חבצות א"י אפילו אם חמלי לומר שהיה מפרש יקרי מלשון כוזב צמחרות ליתא כוזב

קיצור פסקי הרא"ש

סימן שראוי לזכר מאליו כגון עגול ובתוכו חרס לא הוה סימן אלל אם יש בהן סימן אפילו צרה"ר שעשוי הסימן לדרס הוה סימן וכן אם ניכר שהנוח שם ויכול האודי ליתן סימן במקום יטול ויכריז אם מלא במקום שדשו התבואה קב מפוזר גד' אמות על ד' אמות הוה אלו שלו כפחות מד' אמות אינן שלו חצי קב צמתי אמות קבים צמנוה אמות קב שומשמן צארע אמות קב תמרי ורימוני צארע אמות אינן שלו: ב המולא דער ואינו ידע אם נמיאשו צעליו בשעת מציאה אפילו דער שאין בו סימן ושמע אחר כן שנמיאשו נריך להחזיר:

קובץ מפרשים

(6) מע"מ [גליון]: (7) חייב להחזיר לו אבדתו כ"י מחצה ע"מ כ"י דמוכח שם בדפסק באבדיה אולינן לקולא. וצריך לחלק בין אם הספק הוא שמה אינו של ישראל לספק אם נתיאשו הבעלים כ"י ע"ע: ישראל כ"י למנ"מ להחזיר לו אבדתו כ"י מחצה ע"מ כ"י דמוכח שם בדפסק באבדיה אולינן לקולא. [הידושי ר' אייזיק הכהן:]

א בהגה"ה דיה ואם הוה מפוזרין קב כצ"ל ויחית של נמחק: ב והלכתא כרובן. נ"ב נראה דלא היה גורס במשנה דברי ר"מ אלא סתמא מיתניא ויין הדיל רבים דפליגי אר' יהודה הלכתא כותיהו וכו' וכן מהסוגיא ברך כג ע"א דקאמר לימא סתמיא ר' יהודה אומר וכו' מכלל דת"ק סבר הרי אלו שלו וכו' מכלל קאמר תלמודא מכלל דר"מ סבר וכו' אלמא דסתמא מיתניא אבל הרמב"ם פסק בפט"ו מהל' גזילה כ"י יהודה ועעמא משום גרוס במשנה דברי ר"מ ור"מ וכו' יהודה הלכה כ"י יהודה וכו"כ היה לשם זייל מצא עיגול ובתוכו חרס וכו' פסק כ"י יהודה דמתניתין דלא כר"מ וכפשוט המשנה עכ"ל וכו"כ ב"י בח"מ בסימן רס"ב: ג בהגה"ה דיה ובא"ו כתב וכו'. גולן שניטול כ"י מה שנתן נתן אבל גבש לא יב גמרא תחלת דף כ"ב: ד בהגה"ה דיה שטף נהר. נ"ב גמרא תחלת דף כ"ב בעי: ה דלא ידע דנפל מיניה דלייאש רבא אמר כ"י דלמי ידע דנפל מיניה לא מצי:

לא הימניה נמירי דקספא בעלמא יהיב ליה אלל דבאית ציה עדים עסקין אלל שאין בו עדי קיום ומש"ה נאמן עכ"ל והיינו דדייק רבינו וכתב ואם אין עליו אשראחא. ולפיכך כדן הקשה הב"י על הטור סימן ס"ה שעל מה שכתב הטור דאם השובר צד השליש וכו' ואם אינו מקיים יתקיים בחותמו וזו נאמן השליש לומר שהוא פרוע כתב עליו הב"י לשון זה קשה עניני שאם נתקיים השטר בחותמו מה נזכר לנאמנותו של שלישי ואפס דה"ק ואז כשאנו מקיים סיך נאמנות השליש אם לא נתקיים ועי"ל דיתקיים בחותמו לא כתיבת הנפק קאמר אלל היינו לומר יתקיים בחותמו קאמר לומר שישאלו לעדים וכו' ואם אינם וכו' אז השליש נאמן עכ"ל ומתרי"ו כ"ן כתב שדריש של הב"י תמוהין ושכך תמה דכרכי משה ואין אני רואה שום תמיהה דאי משום דאע"ג דמקיים נריך השליש שיאמר היאך בא לידו וגמלא דעדיין לריבין לנאמנותו אפי"ה אין דברי הטור מחיישין לפי שצדקה משמע מדבריו שאינו נאמן אלל נמקיים ואין הדבר כן ואדרבה פטע דברי הגרי"ת והרא"ש מוכיחין דכרכי הב"י וכו"ש דנני' כתב דהיא דאית וכו' נאמן כשעתי מקיים גם כן ככלל הוא דקיום שטרות אינו אלל דרובן ומחיישין אין צריך וכו' חממי סהדי סגי לך אמרו ז"ל שאם הושלש דהשליש נאמן דאוקמה אדאורייתא. ויכולני לומר

אפילו ראוהו צידו קודם שצא ל"ד וזכר שצטער עמו כגון שלאחר חתימת העדים כתב שטר זה פרוע כשר:

א"ו מציאות פרק שני א המולא דער שאין בו סימן ונענין שניכר בו שנפל עד שאין האודי יכול ליתן בו סימן במקומו כגון פירות מפוזרין או מעוה מפוזרות וכריכות צרה"ר ועיגולי דבילה וככרות של [נחמוס] ומחרוזות של דגים שאין סימן לא בקשרם ולא צמניינס וחמיכה של צמר שאין צה סימן וגויז למר שלא צעזע ואיני פשתן הרי אלו שלו.

ולא אתא אלא לפרש תיבת שאינן שותגיה דקאי על העבד ותאשה. ובספר צאן קדשים כתב רז"ל שאינו מצוין כצ"ל פי שכמה מצות וכו' ומ"ו הב"ז מגיה שאינן ומפרש שהם מצוים כמותו וטעות הוא בידו לשבש הגרסא עכ"ל ולא ידענא מאי קאמר דגירסת שאינו מצוין לא נהירא בל יכון בארש שאינו מצוין דהוי יחיד ורבים. ודברי הרב בה"ז ברורים ופשוטים על דבר אמת. ונסתא ישנה אין עמדי:

תוס' ד"ה טלית שאולה וכו' והא דאמרינן ריש ר' אליעזר דמילה וכו' עמ"ש הרב ברכת הובח וכ"כ הרשב"א בחי' שבת וכל זה נעלם מהרב מגילת ספר עשין כ"ו וכמו שכתבתי בעניותי בספרי הקטן ברכי יוסף א"ח סימן י"ט בסייעתא דשמיא עיין שם ודוק:

דף מ"ה ע"א. אמר רבי יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה וכו' גהירנא

שראיתי בחידושי הרשב"א למנחות כ"י שכתב אליהו יכול לפרשה באחת מן מדרשות דשכיח התם עכ"ד וכפי דבריו קשה היכי אליהו דשכיח במתיבתא דרבנן האמוראים ועד אחרן גם בימי מר יוסף גאון הוה אתי אליהו זכור לטוב במתיבתיה כמ"ש רבינו שרירא גאון בתשובה הובאה בספר יחסין דף פ"ט דפוס אמשטי. לא פשיט כל תיקו שבתלמוד וגדולי הדורות דאתחזי להו איך לא בעו מיניה דלפשוט כל תיקו. וכבר בלקוטי רבינו בצלאל לגיטין כ"י מקשה הכי בשם גליון תוספות אלא דשם מתרץ תרי אליהו הו אך לדברי הרשב"א קשה:

ולא אכחד דתירוץ הגליון דאמר דתרי אליהו הו דחיק טובא דהדבר ברור דכל מקום שהוכר בש"ס ובמדרשים אליהו הוא על אליהו הנביא זכור לטוב. אמנם דבר ה' בפיהם אמת כי אליהו זכור לטוב יש לו כמה בחינות וכשהיה נגלה לרבנותו היה בכחינה אחת וכשאינו בו אלא אותה הבחינה לא אפשר ליה לפשוט התיקו שבש"ס. אבל כשיבא לעתיד בכל בחינותיו אז פושט הוולך הכל וכן כתבתי בעניותי בס' הקטן ראש דוד פרשת נצבים דף קג"ה ע"ג ושם כתבתי על דברי הגליון הנ"ל זיראה להרחיב

הדברים ע"ש וזכני ה' ומצאתי סמך גדול לזה בדברי רבינו האר"י זצ"ל בס' הגלגולים ותביאו מו"ה חסד לאברהם ולה"ה עיין יעקב נהר ג"ו ע"ש הטב. והכי דייק לשון רבי יוחנן דקאמר אליהו עתיד לדורשה עתיד דייקא לא עתה כי אין לו אלא בחינה אחת ולדברי הרשב"א ז"ל הא דאמר עתיד לא אי"ש אף שיש לדחוק. ושם בראש דוד ובקונט' שם הגדולים ח"א דף ל"ד כתבתי דלדעת הרמב"ם דסבר דלא בשמים היא הוא מילתא פסיקתא אפילו לומר האמת מה שאמר אליהו הנביא זכור לטוב לאמוראים כההיא דמציעא דף קי"ד ומה שיאמר לא בדרך נבואה אלא מרוח מבינתו וחכמתו הרמתה עש"ב:

מלואים הקריבו בימי עזרא וכו' לכאורה נראה דמילואים אלו של יחזקאל הם לעתיד לבא. אך מסורת בידם דבימי עזרא הקריבו ומשום הכי נקטי לה זכונתם דכן יהיה בבית הג' לעתיד שיהיו מילואים אלו דכתיבי ביחזקאל. שהרי הבנין ואביוזריה של יחזקאל על הבית הג' שיבנה במהרה בימינו הם וגם מילואים אלו על הבית ג' וכ"כ הרמב"ם פ"ב דמעשה הקרבנות וכ"כ רש"י בפירוש נביאים ביחזקאל סי' מ"ג בסופו דבתחילה הביא דברי רבותנו דמילואים הקריבו בימי עזרא ושוב כתב תקריב שעיר עזים זה לא היה במשכן ומילואים הם של לעת"ל כך הם ע"פ הדיבר עכ"ל הביטה וראה דבתחילה הביא דברי רז"ל דמילואים הקריבו בימי עזרא ואח"ך כתב דמילואים של לעת"ל הם אי"כ מוכרח דמ"ש רז"ל מילואים הקריבו בימי עזרא היינו דמסורת בידם דבימי עזרא הקריבו וכך יהיה לעת"ל:

אמנם מ"ש רש"י בסוגין דיהזקאל נתנבא על בית שני הדבר קשה דכלהו הגי קראי דיהזקאל על בית ג' הם המדברים. ואולי דכונת רש"י דגם על בית שני נתנבא שיעשו מילואים. אך עיקר הכתוב למילואים של בית ג' לעת"ל ובימי עזרא הקריבו כדרך שהקריבו בימי משת אך לעת"ל יהיה שינוי ותוספת כמ"ש רש"י בפירוש נביאים. ובאמת שדחוק גדול הוא להסכים דברי רש"י בשמעתין עם מ"ש בנביאים:

ספרא הקדמת מוהר"ח וולאזין דצניעותא 21

ואמר לו איני רוצה שתהיה השגתי בתורתו ית"ש על ידי שום אמצעי כלל וכלל, רק עיני נשואות לו ית"ש מה שרוצה לגלות לי וליתן חלקי בתורתו ית"ש בעמלי אשר עמלתי בכל כחי, הוא ית"ש יתן לי חכמה מפיו דעת ותבונה שיתן לי לב מבין וכליותי יעשו כשתי מעיינות, ואדע כי מצאתי חן בעיניו, ואינו רוצה אלא ממה שבתוך פיו, וההשגות על ידי המלאכים המגידים ושרי התורה אשר לא עמלתי ולא חכמתי אין לי בהם חפץ.

ובדידי הוה עובדא, ששלח רבינו אותי אצל אחי הקטן וגדול ממני בכל מילי דמיטב חסידא קדישא, הגאון מוה"ר שלמה זלמן זללה"ה לאמר לו בצווי משמו שלא יקבל שום מלאך מגיד אשר יבא אצלו, כי בזמן לא כביר יבא אליו מלאך מגיד. ואמר אף כי מרן הב"י היה לו מגיד, היה זה לפני שתי מאות שנה שהיו הדורות בתקונן, והיה שרוי על אדמת הקדש, לא כן עתה שרבו המתפרצים ובפרט בחו"ל אי אפשר כלל שיהיה כלו קדש קדשים בלי שום עירוב כלל. ובפרט הגילויים אשר בלא תורה, נפשו בחלה בהם, ולא היו נחשבים אצלו כלל וכלל.

וגדולה מזו הוא היה אומר, כי אף מה שהנשמה משגת השגות נפלאות ונוראות בשינה על ידי עליית נשמה בשעשוע העליון במתיבתן עלאין, אינו נחשב אצלו כל כך לעיקר גדול, והעיקר מה שהאדם משיג בזה העולם על ידי עמל ויגיעה כאשר הוא בוחר בטוב ומפנה עצמו לדברי תורה בזה עושה נחת רוח ליוצרו ית"ש, וזה כל האדם בעסק תורתו ית"ש. אבל מה שהנשמה משגת בשינה שהוא בלא יגיעה ובלא בחירה ורצון הוא רק קיבול שכר לכד שהקב"ה מטעימו בזה העולם מעין עולם הבא. ומשמעות דבריו הקדושים היה שהיה לו עליית נשמה מדי לילה מיום עמדו על דעתו הקדושה, וכן אמר לי חד מתלמידיו ששמע כן מפורש יוצא מפיו הקדוש.

והתבונן נפלאות מאחת מהנה, שפעם אחד ביום ראשון של פסח הוו יתבי גביה תרי תלמידי מתלמידיו החשובים, ומאשר היו יודעים זה דרכו בקדש מעולם הפלגת שמחתו וחדות ה' מעוזו אשר היה שש ושמה ביום טוב כמצוה עלינו בתורתו ית"ש אשר היה להפליא. וכאשר ראו אז שאין שמחתו במילואו וטובו כל כך כהרגלו, שאלו פיו הקדוש על זה ולא רצה להשיב, והפצירו בו מאד. לא יכול להתאפק, אמר מוכרחני לגלות לכם מה שאין דרכי מעולם בזה לקיים מה שכתוב דאגה בלב איש ישחנה לאחרים, כי בזו הלילה בא אלי אליהו (כמדומה בזכרוננו שאמרו משמו שהיה אליהו ואפשר חד ממתבתן עלאין) וגילה לי עניינים וחדושים נוראים אין חקר בשם י"ב, על פסוק עלו זה בנגב. ובעמדי בבקר מרוב הפלגת השמחה לא יכולתי להתאפק והרהרתי בהם קודם ברכת התורה. ונענשתי שתיכף נתעלמו ממני ואינם. (והוא לפי שיטתו הנקיה בשולחן ערוך אורח חיים שגם הרהור בדברי תורה נאסר קודם ברכת התורה). ונחמוהו וברכו

דרו"ח תרומה רעק"א עג

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וגו' ותכלת וארגמן (כ"ה ג-ד).
פירש רש"י, ותכלת, צמר צבוע בדם חלזון וצבעו ירוק. [מכח זה
אי אפשר לנו להקריב קרבנות בזמן הזה], כאשר בפשוטו
נכונים דברי המשנה למלך (ריש פ"ח מהלכות כלי המקדש), דאבנט דכהן
הדיוט ממש כאבנט דכהן גדול ועשוי מד' מינים ובתוכם תכלת, [וכן
מבואר ברמב"ן פרשת פקודי (ל"ט כ"ז), כדציין המל"מ], והיינו צבוע בדם
חלזון כמו שכתב המשנה למלך (שם הלכה י"ג). ואף דמדברי רמב"ם
משמע דרק בתכלת ציצית הוא כן, וכן כתב במרכבת המשנה (בפ"ב
מהלכות ציצית), מכל מקום הא רש"י בחומש כתב במפורש שהוא מדם
חלזון, ואם כן נפל פיתא בבירא, [זדהא] עכשיו אין לנו חלזון.

גם אחד מהם הוא ארגמן, אף דהרמב"ם (שם פ"ח הי"ג) כתב שהוא
צבוע אדום, הא ברש"י בחומש מפורש שצבוע בצבע ארגמן, ומי
יברר לנו עתה איזה צבע נקרא בשם ארגמן. וגם הראב"ד יש לו שיטה
אחרת בפשט ארגמן [שהוא ארוג משני מינין או משלשה צבעין], ואם
כן איזה אבנט נעשה לכהנים לעבוד. ואין בידינו לעשות עד שיערה
ה' ממרום רוחו עלינו להביא הגואל האמיתי להורות בצדק. (מ"ב)

את כל אשר אצוה אותך (כ"ה כ"ב).

כתב רש"י, ואת, הרי וי"ו זו יתירה וטפילה [וכן הוא באבן עזרא].
אמנם לפנינו כתיב את בלא ו', עיין ברא"ם [שכתב שחיפש
בכמה ס"ת ולא מצא שיהיה כתוב ואת עם ו']. ועיין בתוס' שבת (נ"ה

מקורות וצייונים

(מב) מתוך תשובת רבינו להג"ר צבי הירש קאלישר, הנדפס בספרו דרישת ציון.
הגאון הנ"ל רצה לחדש להקריב קרבנות בזה"ו, ורבינו מסתייג מכך מפני כמה
טעמים, ע"ש דמלבד חסרון דתכלת, גם אין אנו בקיאים ביחוסיה כהונה (וראה
בזה לקמן ר"פ אמור), וכן אין אנו בקיאים בשיעורי האמה, והמזבח היה
צריך להיות במדותיו הכתובים בתורה (פ' תרומה, כ"ז א'), כי הכל בכתב
מיד ה' השכיל. ועיי' בתשובות ח"ס (יו"ד סי' רל"ו) תשובה לרבינו בענין זה,
ושם נזכר שרבינו הוסיף עוד ב' נקודות, שאין אנו בקיאים בזמן הזה בענין
אבני החשן, וכן שא"א להקריב קרבנות בטומאה, ע"ש.

תשנב

דברים יב ראה

אונקלוס

מִצְוֵה אֶתְכֶם עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מֵעֲשֻׂרְתֵיכֶם
וּתְרֵמַת יְדֹכֶם וְכֹל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרוּ
לַיהוָה: יב וְשִׁמְחֶתֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
אִתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהַתֵּיכֶם
וְהַלְוֵי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לָו חֶלֶק וְנַחֲלָה
אִתְּכֶם: יג הַשָּׁמֶר לָךְ פֶּן־תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ
בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה: יד כִּי אִם־בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה בְּאַחַד שְׁבָטֶיךָ שֵׁם תַּעֲלֶה
עֲלֵתֶיךָ וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ:
טו רַק בְּכָל־אֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבַּח | וְאִכְלַת בֶּשֶׂר
בְּבִרְכַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ בְּכָל־
שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יֵאָכְלֶנּוּ בְּצִבִּי וּכְאֵיל: טז רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ
עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ בַּמַּיִם: יז לֹא־תוֹכֵל לֶאֱכֹל בְּשַׁעְרֶיךָ מֵעֵשֶׂר דִּגְנֶךָ

מפקד יתכון עלותכון ונכסת
קדשיכון מעשריכון ואפרשות
ידכון וכל שפר נדריכון די תדרון
קדם יי: יב ותחדון קדם יי אלהכון
אתון ובניכון ובנותיכון ועבדיכון
ואמהתיכון ולואה די בקרויכון
ארי לית לה חולק ואחסנא
עמכון: יג אסתמר לך דלמא תסק
עלותך בכל אתרא די תחזי:
יד אלהן באתרא די יתרעי יי בחד
מן שבטך תמן תסק עלותך ותמן
תעבד כל די אנא מפקד לך:
טו לחוד בכל רעות נפשך תכס
ותיכל בשרא כברכתא דיי אלהך
דיהב לו בכל קרוך מסאבא
ודכיא ייכלנה כבשר טביא
ואילא: טז לחוד דמא לא תיכלון
על ארעא תישדנה כמיא: יז לית
לך רשו למיכל בקרוך מעשר

רש"י

מבחר נדריכם. מלמד שציאו מן המוצר (ספרי טז):
(יג) השומר לך. ליתן לא תעשה על הדבר (ספרי טז): בכל
מקום אשר תראה. אשר יעלה בלך, אבל אתה מקריב
על פי נביא, כגון אליהו זה הכרמל (טז): (יד) באחד
שבטיך. בחלקו של בנימין. למעלה הוא אומר (פסוק ה)
מפל שבטיכם, הא כינא, כשקנה דוד את הגורן מארונה
היצוסי גזה הזהב מכל השבטים, ומכל מקום הגורן בחלקו
של בנימין היה (ספרי טז, טז): (טז) רק בכל אות נפשך.
זמה הכמוז מדבר, אם צנשר תאזה להמירה להם בלא
הקרבת אימורים, הרי אמור במקום אחר (פסוק ט) פי יקריב
ה' את גבלך וגו' ואמרף אכלה צנר וגו', זמה זה מדבר,
צקדשים שנפל זזה מוס, שיפדו ויאלכו בכל מקום. יכול יפדו
על מוס עוצרי, תלמוד לומר קרי (ספרי טז): תזבח

ואבלת. אין לך זזה הימר גיזה ותלבי, אלא אכילה על
ידי זביחה (בכורות טו. ספרי טז): הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר. לפי שזא
מכח קדשים שנאמר זזה (ויקרא ז טז) והצנר אשר יגע צכל
טמא לא יאכל, הורך להמיר זו שטמא וטהור אוכלים
צקערה אחת (ספרי טז): בְּצִבִּי וּכְאֵיל. שאין קרצן זא
מהם: בְּצִבִּי וּכְאֵיל. לפוטרכ מן הזרוע והלחיים והקצה
(טז): (טז) רק הדם לֹא תֹאכְלוּ. אף על פי שאמרתי שאין
לך זו זריקת דם צמוצחתי, לא תאלנו: תשפכנו במים.
לומר לך שאין צריך כסוי (חולין פד. ספרי טז). דבר אחר, הרי
הוא כמים, להכשיר את הזרעים (ספרי טז): (יז) לֹא תוֹכֵל.
זא הכמוז ליתן לא תעשה על הדבר: לֹא תוֹכֵל. רבי
יהושע זן קרחה אומר, יכול אתה, אבל איך רשאי. כיולא
זו ואת היצוסי יושגי ירושלם לא יכלו זני יהודה להוריקם

שפתי חכמים הקצר

יט. ומה דכתיב למעלה (פסוק יא) 'שמה תביאו' זה הוא עשה, ובא פה
'השומר לך' ללא תעשה (מנח"י עפ"י רא"ם). כ. דייק מיתור 'אשר
חואה', דמשמע 'בכל מקום שיעלה על לבך' דווקא שמה לא תקריב,
אבל מקריב אתה על פי נביא (גוי"א). כא. ואפילו למאן דאמר
ירושלים לא נתחלקה לשבטים (יומא יב), יש לומר כי מקום בית המקדש
היה בחלקו של בנימין, אף שהעיר ירושלים לא נתחלקה וכמו שכתוב
(להלן לג יב) 'ובין כתפיו שכן' (מנח"י, קצו"מ פסוק ה). כב. ואף שפסוק
זה נאמר גבי שילה, למד קל וחומר, אם שילה שאין קדושתו עולמית,
אמרה תורה 'מכל שבטיכם', ירושלים שקדושתה עולמית לא כל שכן
שצריך 'מכל שבטיכם' (גוי"א). כג. פירוש, אם נפל בו מוס אשר ודאי

יבריא ויתרפא אחר איזה ימים, מכל מקום יפדה אותו מיד כשיפול בו
המוס (מנח"י עפ"י רא"ם). כד. כל אכין ורקין מיעוטיין (ר"ה ז: וברש"י)
(רא"ם). כה. מודלא אמר הכתוב בקצרה ירק בכל אות נפשך תאכל
בשר, וידענו ממילא שאכילה היא על ידי זביחה, והוסיף 'תזבח',
משמע הנאה הבאה על ידי זביחה (קצו"מ). כו. כלומר, אף שיגע
הטמא בבשר הטהור ויטמאנו, יותר הטהור לאוכלו (רא"ם), ראה חולין
כח). כז. כיון שאין קרבן בא מהן, כמו שפירש לעיל בסמוך (ראה
רא"ם). כח. ובלקא דעתך דהדם יהא מותר, כיון דאינו נזרק (מנח"י
עפ"י רא"ם). כט. אף כי ידמה אותם לצבי ואיל, אשר דמם צריך
כסוי (רא"ם).

אונקלוס

דברים יב ראה

תשננ

ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל-
 נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת ידך:
 יח כי אם-לפני יהוה אלהיך תאכלנו במקום
 אשר יבחר יהוה אלהיך בו אתה ובנגך ובתך
 ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמחת
 לפני יהוה אלהיך בכל משלח ידך:
 יט השמר לך פן-תעזב את-הלוי כל-ימיה
 על-אדמתך: כ כי-ירחיב יהוה אלהיך
 את-גבריך כאשר דבר-לך ואמרת אכלה
 בשר בירתאווה נפשך לאכל בשר בכל-אות
 נפשך תאכל בשר: כא כי-ירחק ממך
 המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו
 שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך
 ואכלת בשעריך בכל אות נפשך: כב אך כאשר יאכל את-הצבי

רש"י

ספרי (עז): על אדמתך. אכל צגולה^ל אינך מוזהר עליו יותר
 מעניי ישראל (סז): (כ) כי ירחיב וגו'. למדה תורה דרך
 ארץ, שלא יחאזה אדם לאכול בשר אלא ממין רחב ידיים
 ועשירי^ל (ראה חולין פד. ספרי עה): בבשר אות נפשך וגו'. אכל
 צמדצר נאסר להם בשר חולין, אלא אם כן מקדישה ומקריבה
 שלמים^ל (חולין יז): (כא) כי ירחק ממך המקום. ולא תוכל
 לצא ולעשות שלמים בכל יום כמו עכשיו שהמשכן הולך
 עמכם: וזבחת וגו' כאשר צויתך. למדנו שיש לווי
 צזיחה היאך ישחוט, והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה
 מסיני (חולין כח): (כב) אך כאשר יאכל את הצבי וגו'.
 אינך מוזהר לאכלן צטהרה^ל. אי מה צבי ואיל חלצן מותר

(יהושע טו סג), יכולים היו, אלא שאינן רשאים, לפי שכרת להם
 אצרהם צרית כשלקח מהם מערת המכפלה (ספרי עז). ולא
 יבוסים היו אלא חמיים היו, אלא על שם העיר ששמה יבוס.
 כך מפורש צפרקי דרבי אליעזר (פרק לו). והוא שנאמר (שמואל
 ב' ה' ו') פי אם הסיקך העורים והפסחים, כלמים שכתבו עליהם
 את השזועה^ל (ספרי ד"א סז): ובכורות בקרך. אזהרה
 לכהניס^ל: ותרומת ידך. אלו הזכורים^{לב} (פסחים לו: ספרי סז):
 (יח) לפני ה'. לפנים מן החומה^ל: והלוי אשר
 בשעריך. אם אין לך לתת לו מחלקו כגון מעשר ראשון,
 תן לו מעשר עני, אין לך מעשר עני, הזמינהו על שלמין
 (ספרי עז): (יט) השמר לך. ליתן לא תעשה^ל על הדבר (ראה

שפתי חכמים הקצר

(יח) 'זהלוי אשר בשעריך', להזהיר בלאו (מנח"י עפ"י רא"ם).
 לה. והטעם, לפי שבארץ ישראל יש לישראל נחלות, וללוי אין נחלות,
 ולכך צריכים שיתנו עיניהם עליו, אבל בגולה אין לישראל נחלה כמו
 שאין ללוי נחלה (חזקוני). לו. והפירוש של 'כי ירחיב ה' את גבולך'
 הוא, כי נכסיך ירביון (רא"ם). לו. וזה הפירוש של 'כי ירחיב ה' את גבולך'
 בכל מין שתאווה נפשך תאכל הבשר, בין שתקריבנה שלמים, ובין שלא
 תקריבנה שלמים (רא"ם). לח. פירוש, אף על פי שהחולין, שהן בשר
 התאווה, הן ממין הנקריבין, והיה לנו לאכלן בטהרה, כמו המוקדשים,
 דומיא דחלב חולין, שאנו מוזהרין בחלבן, מפני שהן ממין הנקריבין, קא

ל. פירוש, השבועה שנשבעו אברהם ויצחק לאבימלך (בראשית כא כג-כד.
 כו כח-לא) (מנח"י עפ"י רש"י). והצלמים העיורים הם כנגד יצחק,
 והפסחים הם כנגד יעקב, דכתיב ביה (שם לב לב) 'זהו צולע על ירכו'
 (מנח"י, מהר"ק, ראה רד"ק). לא. רצונו לתרין, למה כתיב 'ובכורות
 בקרך' והרי הבהן מצווה על הבכורות (מנח"י עפ"י רא"ם). לב. פירוש,
 דהאוכלם חוץ לחומה עובר בלאו, וחייב מלקות (מנח"י, ראה רא"ם).
 לג. אבל לא בתוך העזרה דומיא ד'ושחט את בן הבקר לפני ה'' (ויקרא
 א ה), דאין נאכלים בתוך העזרה אלא קדשי קדשים, והכא מיירי בקדשים
 קלים (מנח"י עפ"י רא"ם). לה. ולכן שנה הכתוב אף דכבר אמר (פסוק

תשנב

דברים יב ראה

אונקלוס

מִצְוֵה אֲתֶכֶם עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מֵעֲשֵׂרְתֵיכֶם
וּתְרַמֹּת יְדֹכֶם וְכֹל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרוּ
לַיהוָה: יב וּשְׂמֵחָתֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהַתֵיכֶם
וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה
אַתֶּם: יג הַשָּׁמֶר לָךְ פֶּן־תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ
בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה: יד כִּי אִם־בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה בְּאַחַד שְׁבָטֶיךָ שֵׁם תַּעֲלֶה
עֲלֵתֶיךָ וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ:
טו רַק בְּכָל־אֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבַּח | וְאִכְלַת בֶּשֶׂר
בְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ בְּכָל־
שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֵאָכְלֶנּוּ בְּצִבִּי וּכְאֵיל: טז רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ
עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ בַּמַּיִם: יז לֹא־תוֹכֵל לֶאֱכֹל בְּשַׁעְרֶיךָ מֵעֵשֶׂר דִּגְנֶךָ

מפקד יתכון עלותכון ונכסת
קדשיכון מעשריכון ואפרשות
ידכון וכל שפר נדריכון די תדרון
קדם יי: יב ותחדון קדם יי אלהכון
אתון ובניכון ובנותיכון ועבדיכון
ואמהתיכון ולוואה די בקרויכון
ארי לית לה חולק ואחסנא
עמכון: יג אסתמר לך דלמא תסק
עלותך בכל אתרא די תחזי:
יד אלהן באתרא די יתרעי יי בחד
מן שבטך תמן תסק עלותך ותמן
תעבד כל די אנא מפקד לך:
טו לחוד בכל רעות נפשך תכס
ותיכל בשרא כברכתא דיי אלהך
דיהב לו בכל קרוך מסאבא
ודכיא ייכלנה כבשר טביא
ואילא: טז לחוד דמא לא תיכלון
על ארעא תישדנה כמיא: יז לית
לך רשו למיכל בקרוך מעשר

רש"י

מבחר נדריכם. מלמד שיצאו מן המוצח (ספרי טז):
(יג) השומר לך. ליתן לא תעשה על הדבר (ספרי טז): בכל
מקום אשר תראה. אשר יעלה בלך, אבל אתה מקריב
על פי נביא, כגון אליהו זה הכרמל (טז): (יד) באחד
שבטיך. בחלקו של בנימין. למעלה הוא אומר (פסוק ה)
מפל שבטיכם, הא כינא, כשקנה דוד את הגורן מארונה
היצוסי גזה הזהב מכל השבטים, ומכל מקום הגורן בחלקו
של בנימין היה (ספרי טז, טז): (טז) רק בכל אות נפשך.
זמה הכחוז מדבר, אם צנשר תאזה להמירה להם זלא
הקרבת אימורים, הרי אמור צמקוס אחר (פסוק ט) פי יקריב
ה' את גבולך וגו' ואמרף אכלה צנר וגו', זמה זה מדבר,
צקדשים שנפל זזה מוס, שיפדו ויאכלו זכל מקוס. יכול יפדו
על מוס עוצרי, תלמוד לומר קיי (ספרי טז): תזבח

ואבלת. אין לך זזה הימר גיזה ותלבי, אלא אכילה על
ידי זביחה (בכורות טו. ספרי טז): הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר. לפי שזא
מכח קדשים שנאמר זזה (ויקרא ז טז) והצנר הצנר יגע צכל
טמא לא יאכל, הורך להמיר זו שטמא וטהור אוכלים
צקערה אחת (ספרי טז): בְּצִבִּי וּכְאֵיל. שאין קרצן זא
מהם: בְּצִבִּי וּכְאֵיל. לפוטרכ מן הזרוע והלחיים והקצה
(טז): (טז) רק הדם לֹא תֹאכְלוּ. אף על פי שאמרתי שאין
לך זו זריקת דס צמוצחתי, לא תאכלנו: תשפכנו במים.
לומר לך שאין צריך כסוי (חולין פד. ספרי טז). דבר אחר, הרי
הוא כמים, להכשיר את הזרעים (ספרי טז): (יז) לֹא תוֹכֵל.
זא הכחוז ליתן לא תעשה על הדבר: לֹא תוֹכֵל. רבי
יהושע צן קרחה אומר, יכול אתה, אבל אינך רשאי. כיולא
זו ואת היצוסי יושגי ירושלם לא יכלו צני יהודה להזיקים

שפתי חכמים הקצר

יט. ומה דכתיב למעלה (פסוק יא) 'שמה תביאו' זה הוא עשה, ובא פה
'השומר לך' ללא תעשה (מנח"י עפ"י רא"ם). כ. דייק מיתור 'אשר
תראה', דמשמע 'בכל מקום שיעלה על לבך' דווקא שמה לא תקריב,
אבל מקריב אתה על פי נביא (גו"א). כא. ואפילו למאן דאמר
ירושלים לא נתחלקה לשבטים (יומא יב), יש לומר כי מקום בית המקדש
היה בחלקו של בנימין, אף שהעיר ירושלים לא נתחלקה וכמו שכתוב
(להלן לג יב) 'ובין כתפיו שכן' (מנח"י, קצו"מ פסוק ה). כב. ואף שפסוק
זה נאמר גבי שילה, למד קל וחומר, אם שילה שאין קדושתו עולמית,
אמרה תורה 'מכל שבטיכם', ירושלים שקדושתה עולמית לא כל שכן
שצריך 'מכל שבטיכם' (גו"א). כג. פירוש, אם נפל בו מוס אשר ודאי

יבריא ויתרפא אחר איזה ימים, מכל מקום יפדה אותו מיד כשיפול בו
המום (מנח"י עפ"י רא"ם). כד. כל אכין ורקין מיעוטיין (ר"ה ז: וברש"י)
(רא"ם). כה. מודלא אמר הכתוב בקצרה ירק בכל אות נפשך תאכל
בשר, וידענו ממילא שאכילה היא על ידי זביחה, והוסיף 'תזבח',
משמע הנאה הבאה על ידי זביחה (קצו"מ). כו. כלומר, אף שיגע
הטמא בבשר הטהור ויטמאנו, יותר הטהור לאוכלו (רא"ם), ראה חולין
כח). כז. כיון שאין קרבן בא מהן, כמו שפירש לעיל בסמוך (ראה
רא"ם). כח. ובלקא דעתך דהדם יהא מותר, כיון דאינו נזרק (מנח"י
עפ"י רא"ם). כט. אף כי ידמה אותם לצבי ואיל, אשר דמם צריך
כסוי (רא"ם).

אונקלוס

דברים יב ראה

תשננ

ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל-
 נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת ידך:
 יח כי אם-לפני יהוה אלהיך תאכלנו במקום
 אשר יבחר יהוה אלהיך בו אתה ובנגך ובתך
 ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמחת
 לפני יהוה אלהיך בכל משלח ידך:
 יט השמר לך פן-תעזב את-הלוי כל-ימיו
 על-אדמתך: כ כי-ירחיב יהוה אלהיך
 את-גבולך באשר דבר-לך ואמרת אכלה
 בשר בירתאווה נפשך לאכל בשר בכל-אות
 נפשך תאכל בשר: כא כי-ירחק ממך
 המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו
 שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך
 ואכלת בשעריך בכל אות נפשך: כב אך כאשר יאכל את-הצבי

רש"י

ספרי (עז): על אדמתך. אכל צגולה^ל אינך מוזהר עליו יותר
 מעניי ישראל (סז): (כ) כי ירחיב וגו'. למדה תורה דרך
 ארץ, שלא יחאזה אדם לאכול צמר אלא ממון רחבת ידים
 ועושר^ל (ראה חולין פד. ספרי עה): בבכ את נפשך וגו'. אכל
 צמדצר נאסר להם צמר חולין, אלא אם כן מקדישה ומקריבה
 שלמים^ל (חולין יז): (כא) כי ירחק ממך המקום. ולא תוכל
 לצא ולעשות שלמים בכל יום כמו עכשו שהמשכן הולך
 עמכם: וזבחת וגו' כאשר צויתך. למדנו שיש צווי
 צזיחה היאך ישחוט, והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה
 מסיני (חולין כח): (כב) אך כאשר יאכל את הצבי וגו'.
 אינך מוזהר לאכלן צטהרה^ל. אי מה צבי ואיל חלצן מותר

(יהושע טו סג), יכולים היו, אלא שאינן רשאים, לפי שכרת להם
 אצרהם צרית כשלקח מהם מערת המכפלה (ספרי עז). ולא
 יבוסים היו אלא חמיים היו, אלא על שם העיר ששמה יבוס.
 כך מפורש צפרקי דרבי אליעזר (פרק לו). והוא שנאמר (שמואל
 ב' ה' ו') פי אם הסיקך העורים והפסחים, כלמים שכתבו עליהם
 את השזועה^ל (ספרי ד"א סז): ובכורות בקרך. אזהרה
 לכהניס^ל: ותרומת ידך. אלו הזכורים^{לב} (פסחים לו: ספרי סז):
 (יח) לפני ה'. לפני מן החומה^ל: והלוי אשר
 בשעריך. אם אין לך לתת לו מחלקו כגון מעשר ראשון,
 תן לו מעשר עני, אין לך מעשר עני, הזמינהו על שלמין
 (ספרי עז): (יט) השמר לך. ליתן לא תעשה^ל על הדצר (ראה

שפתי חכמים הקצר

(יח) 'זהלוי אשר בשעריך', להזהיר בלאו (מנח"י עפ"י רא"ם).
 לה. והטעם, לפי שבארץ ישראל יש לישראל נחלות, וללוי אין נחלות,
 ולכך צריכים שיתנו עיניהם עליו, אבל בגולה אין לישראל נחלה כמו
 שאין ללוי נחלה (חזקוני). לו. והפירוש של 'כי ירחיב ה' את גבולך'
 הוא, כי נכסיך ירביון (רא"ם). לו. וזה הפירוש של 'כי ירחיב ה' את גבולך'
 בכל מין שתתאוה נפשך תאכל הבשר, בין שתקריבנה שלמים, ובין שלא
 תקריבנה שלמים (רא"ם). לח. פירוש, אף על פי שהחולין, שהן בשר
 התאוה, הן ממין הנקריבין, והיה לנו לאכלן בטהרה, כמו המוקדשים,
 דומיא דחלב חולין, שאנו מוזהרין בחלבן, מפני שהן ממין הנקריבין, קא

ל. פירוש, השבועה שנשבעו אברהם ויצחק לאבימלך (בראשית כא כג-כד.
 כו כח-לא) (מנח"י עפ"י רש"י). והצלמים העיורים הם כנגד יצחק,
 והפסחים הם כנגד יעקב, דכתיב ביה (שם לב לב) 'זהו צולע על ירכו'
 (מנח"י, מהר"ק, ראה רד"ק). לא. רצונו לתרן, למה כתיב 'ובכורות
 בקרך' והרי הבהן מצווה על הבכורות (מנח"י עפ"י רא"ם). לב. פירוש,
 דהאוכלם חוץ לחומה עובר בלאו, וחייב מלקות (מנח"י, ראה רא"ם).
 לג. אבל לא בתוך העזרה דומיא ד'ושחט את בן הבקר לפני ה' (ויקרא
 א ה), דאין נאכלים בתוך העזרה אלא קדשי קדשים, והכא מיירי בקדשים
 קלים (מנח"י עפ"י רא"ם). לה. ולכן שנה הכתוב אף דכבר אמר (פסוק

ליעקב

ראה

זאת

רסד

ומנחתיה וברמשא יהוון מפלגין קורבניא דבני ישראל, והרי דכ' איפכא, וצ"ל דבתחומיה היינו ירושלים שהוא המקום אשר יבחר ה' דבגבול ותחום ירושלים יהיה המקדש [יעוין ברמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א ה"ג: "כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה שבה נאמר ויאמר דויד זה הוא בית יי' האלהים וזה מזבח לעולה לישראל ואומר זאת מנוחתי עדי עד"], ובאחסנתיה איקר שכינתא היינו ביהמ"ק [ד"יקר"ר היינו כבוד השכינה. וכן "יקר" הוא הבחינה המביאה ליראה, וכדאמרינן (מגילה ט"ז ב') ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, "ויקר" אלו תפילין וכה"א וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, והרי דהבחינה של "יקר" היא המביאה ליראה, דתפילין גורמים ליראת הרוממות, וכן מקום השכינה בביהמ"ק, יה"ר וגו' שיבנה ביהמ"ק וגו' ושם נעבדך ביראה וגו'].

והוסיפו בבית בריסק נאפשר ממרן הגרי"ד זצללה"ה בהגרי"ז [זצוקללה"ה] לבאר באופן נפלא ד' התרגום אונקלוס ותיב"ע בראשית מ"ט כ"ז: "בנימין בארעיה תשרי שכינתא ובאחסנתיה יתבני מקדשא בצפרא ובפניא יהוון מקרבין כהניא קרבניא ובעידן רמשא יהוון מפלגין מותר חולקהוון משאר קודשיא", הרי שחלוק ארעיה ואחסנתיה, דארעיה היינו ירושלים שהוא מקום השראת השכינה, והיא ארעיה הקנויה לו בקנין ממון, ובאחסנתיה יתבני מקדשא היינו דמקום המקדש לאו ארעיה היא דהרי נקנה ע"י כל ישראל, אבל אחסנתיה מיהא היא דהיא ירושתו וחלקו ונחלתו בחלוקת א"י עכתו"ד.

אכן עיין בתרגום ירושלמי שם "בנימין מדמי ליה לדיבא חטוף בתחומיה יתבני מקדשא ובאחסנתיה תשרי איקר שכינתא דיי בצפרא יהוון כהניא מקרבין אימר תמידא ומנחתיה ועם מטמעיי שמשא יהוון כהניא מקרבין אימר תמידא

לא תוכל לאכול בשעריך (שם יז).

(ל' א') בהא דתנן על כרחך אתה חי, שאף שבידו של אדם להמית את עצמו אך כיון שאין לך אדם שמניח להרוג עצמו חשיב

וברש"י: "רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה אבל אינך רשאי". ונראה שהוא ע"ד שכתבו בתו"י כתובות

זאת

ראה

ליעקב

רפה

"על כרחך", שההכרה הפשוטה והברורה
בנמנעותו של המעשה הופכת את הרצון
להכרח, וע"ד זה הוא לעבור את פי ה'
וכאשר כתב הרמח"ל בדרך עץ חיים
בזה"ל: ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת
על לב בני אדם לא היו חוטאים לעולם,
אך לא היה אפילו היצר קרוב אליהם
ושולט עליהם כמו שאינו שולט
במלאכים עכ"ל, וזו היא באמת התכלית
הנרצית שיגיע האדם ע"י בחירתו
ובעמלו להכרה בהירה כגון זו שיהא
החטא נמנע המציאות ובלתי אפשרי
לחלוטין בבחינת הכרח. ולכן משתמשת
התורה בלשון: "לא תוכל", דאף דיכול
אתה אבל "אינך רשאי", מ"מ הכתיבה
התורה "לא תוכל", כי זו היא המדרגה
הנרצית שההכרה ב"אינך רשאי" תביא
ל"לא תוכל", כלומר עמידה במצב של אי
יכולת ואי אפשרות לעבור את פי ה',
בחינת הכרח. וכנודע שזו היא חובתו של

כל אדם מישראל להעלות תמיד את
"נקודת הבחירה" שלו.

בחינה זו היתה מדרגתה הכללית של
כנסת ישראל בשעת מעמד הר
סיני וכאשר כתב במשך חכמה בפרשת
יתרו בביאור ענין כפית ההר כגיגית
בזה"ל: שהראה להם כבוד ה' בהקיץ
ובהתגלות נפלאה עד כי ממש בטלה
בחירתם הטבעית ויצאה נשמתם מהשגת
כבוד ה' והיו מוכרחים כמלאכים
בלא הבדל וראו כי כל הנבראים
תלויים רק בקבלת התורה, וכמדומה
שכבר עמדו ע"ז, וע"ז אמר רבא מכאן
מודעא רבה לאורייתא יעוי"ש, והיינו
שההכרה של כנסת ישראל בדרגת מעמד
הר סיני היתה בבחינת הכרח. והיינו
שההתעוררות וההכרה באו מתוך תוקף
ההארה ושפע הגילוי מלמעלה, וזו היא
בחינה של כפית הר כגיגית.

השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על אדמתך (שם יט).

וברש"י: "השמר לך - ליתן לא תעשה
על הדבר. על אדמתך - אבל
בגולה אינך מוזהר עליו יותר מעניי
ישראל", והוא מד' הספרי, והנה במג"א
או"ח סי' ר"א סוף סק"ד הקשה דביו"ד
סימן רנ"א סעיף ט': "היו לפניו עניים
הרבה ואין בכיס לפרנס או לכסות או

לפדות את כולם מקדים הכהן ללוי והלוי
לישראל והישראל לחלל וכו", ועיין
בב"י שם שהביא מירושלמי סוף הוריות
דדוקא בשעת הדוכן - היינו בזמן
המקדש - לוי קודם לישראל, ונמצא
דהשתא בזה"ז ליכא קדימה. וכ' הב"י
דכיון דבבבלי סוף הוריות לא חילקו בזה